

KAKO DOSEČI USTREZNO PLACILO ZA NAŠE STORITVE?

Zbor ZAPS 10

Mima Suhadolc, univ. dipl. inž. arh.

mima.suhadolc@zaps.si

Projekt je sofinanciran s strani Ministrstva za naravne vire in prostor

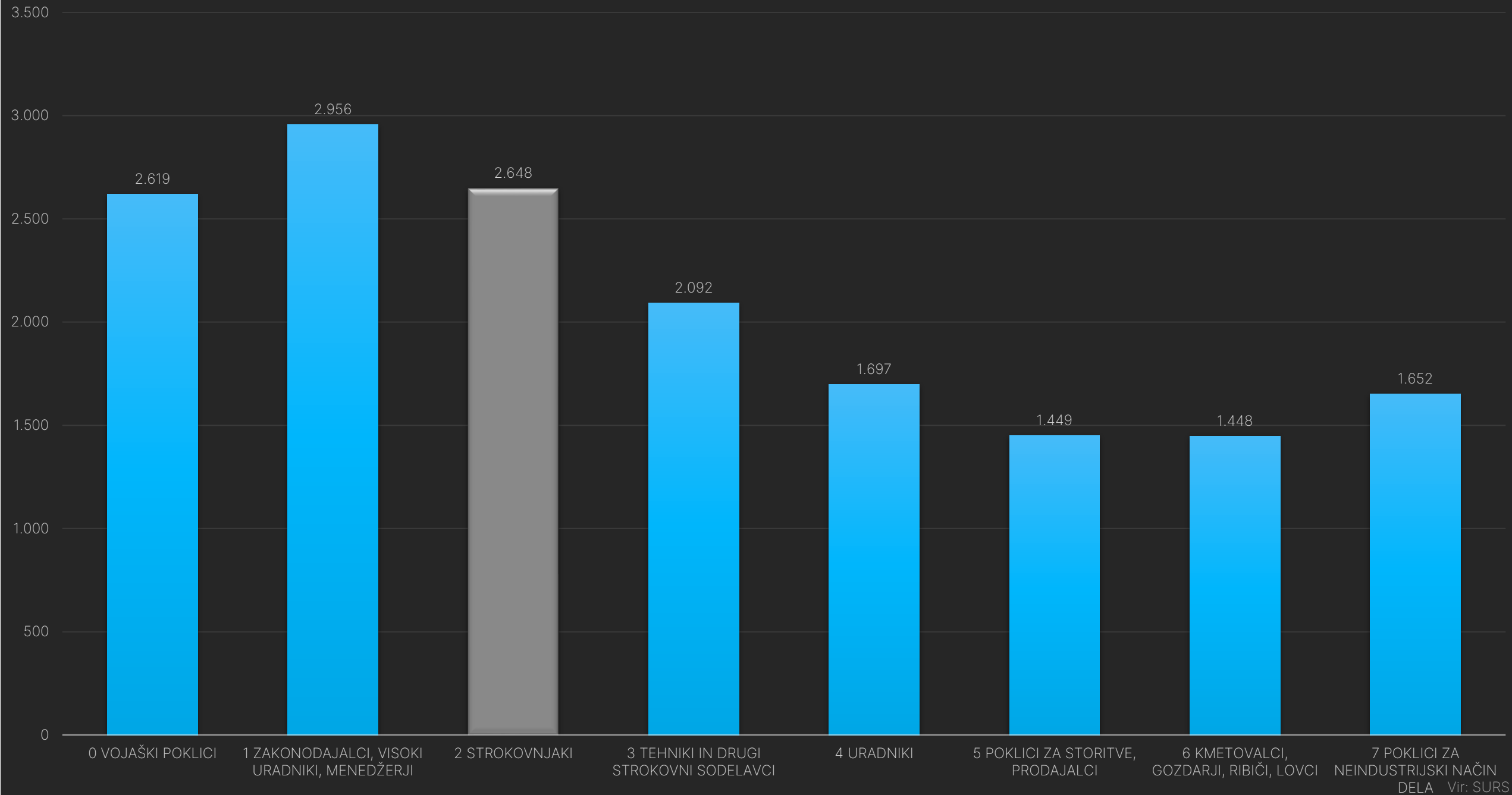
1.0 IZHODIŠČE: ALI SO PRIHODKI SLOVENSКИH ARHITEKTOV RES NIZKI?

Viri:

Statistični urad Republike Slovenije, podatki za leto 2022

Anketa ZAPS o opravljanju poklica, januar – februar 2024

Bruto plače - SKP-08 - Standardna klasifikacija poklicev 2008

Bruto plače - 2 Strokovnjaki

povprečna vrednost: 2.648

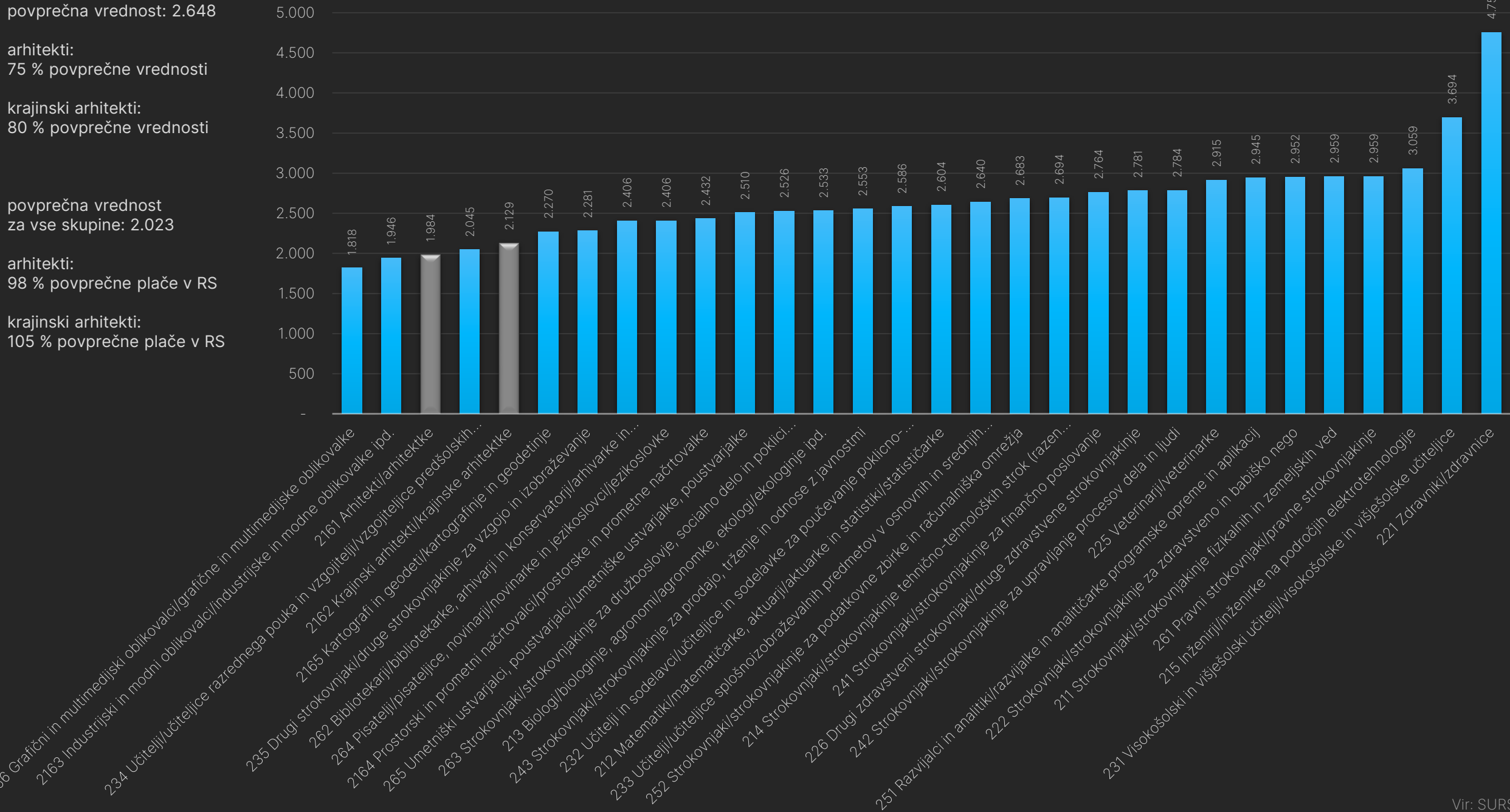
arhitekti:
75 % povprečne vrednosti

krajinski arhitekti:
80 % povprečne vrednosti

povprečna vrednost
za vse skupine: 2.023

arhitekti:
98 % povprečne plače v RS

krajinski arhitekti:
105 % povprečne plače v RS

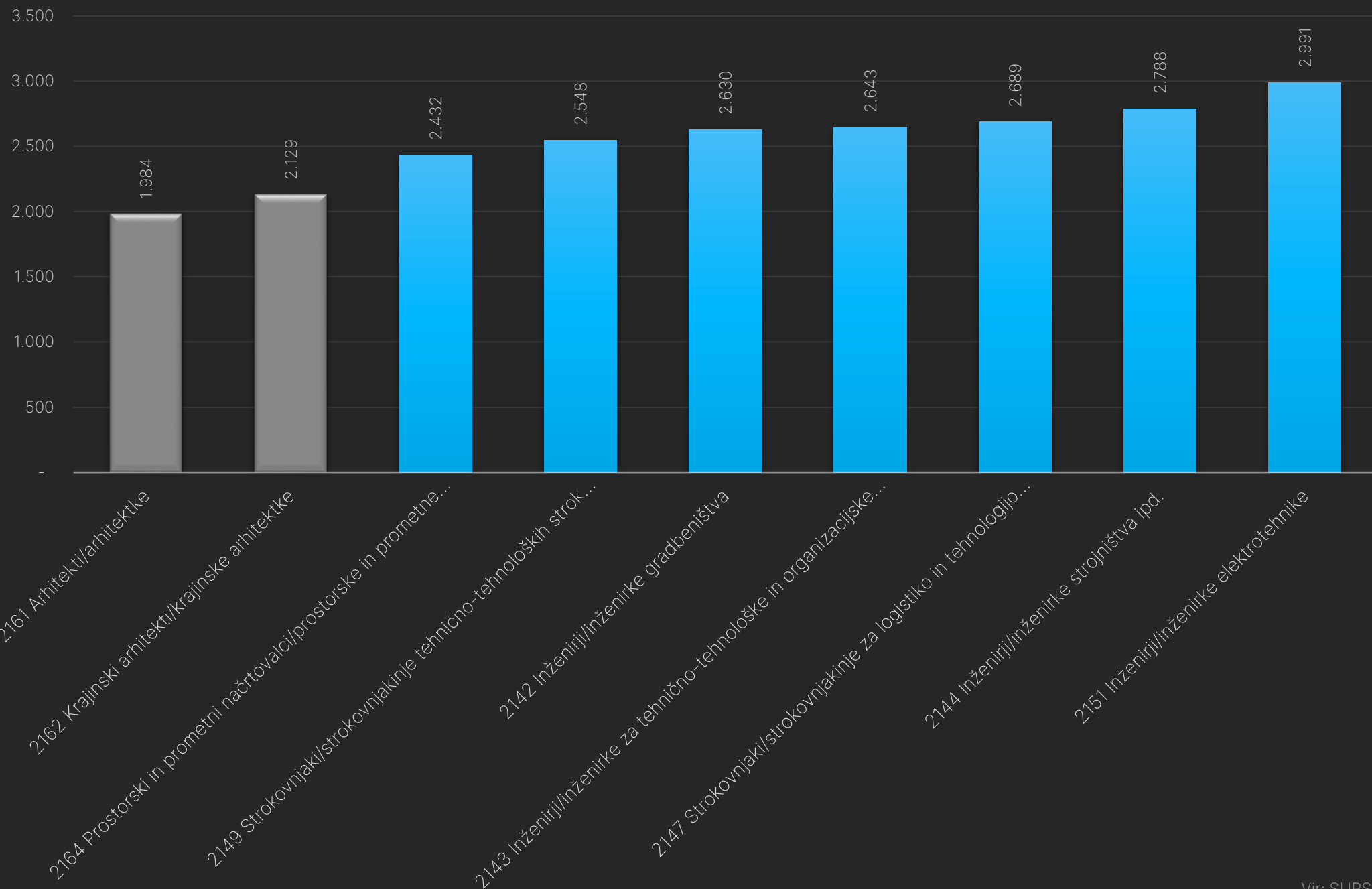

Bruto plače - 2 Strokovnjaki: arhitekti in inženirji

povprečna vrednost: 2.536

arhitekti:
78 % povprečne vrednosti

krajinski arhitekti:
84 % povprečne vrednosti

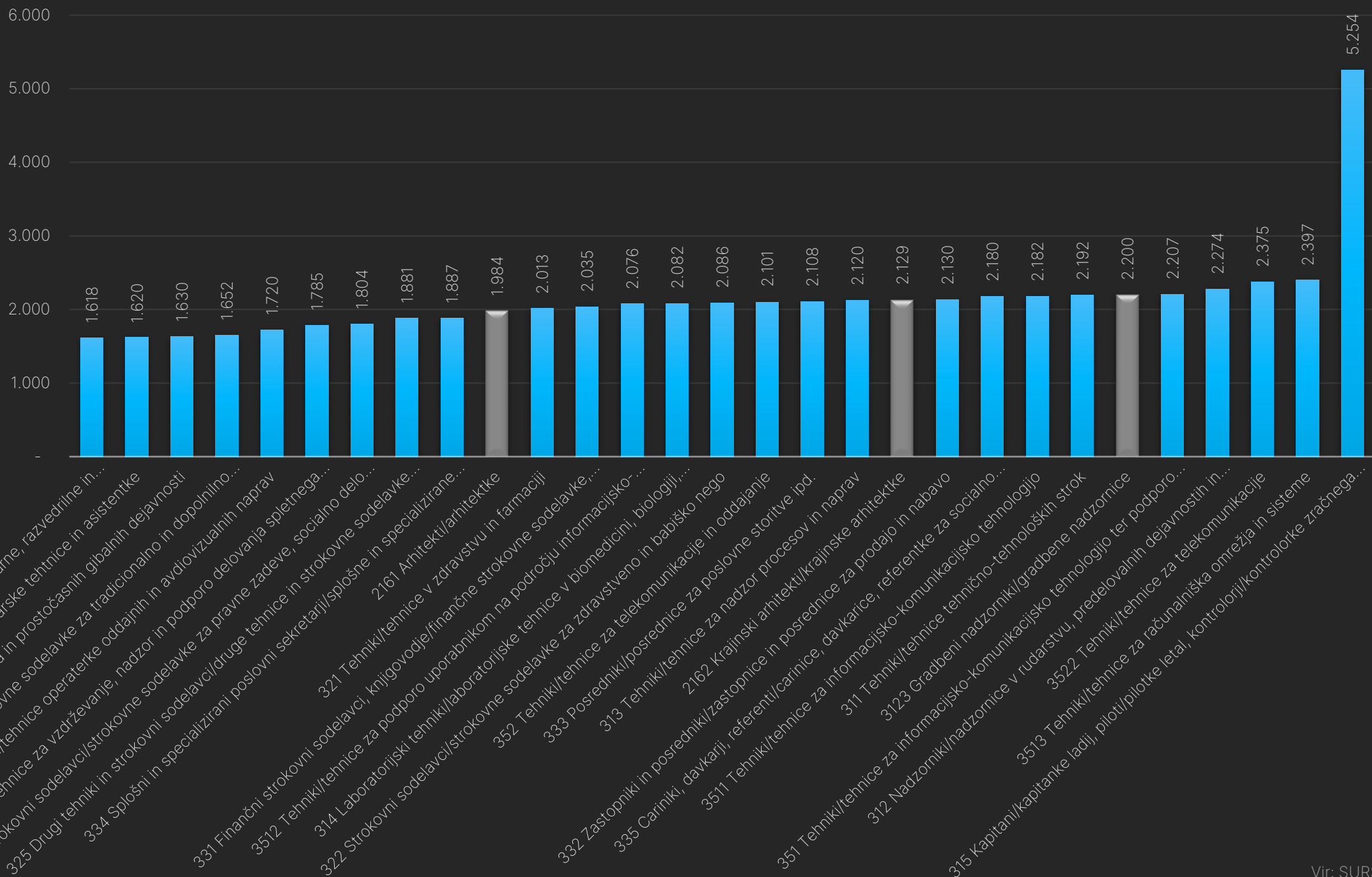

Bruto plače - 3 Tehniki in drugi strokovni delavci

povprečna vrednost: 2.029

arhitekti:
97 % povprečne vrednosti

krajinski arhitekti:
105 % povprečne vrednosti

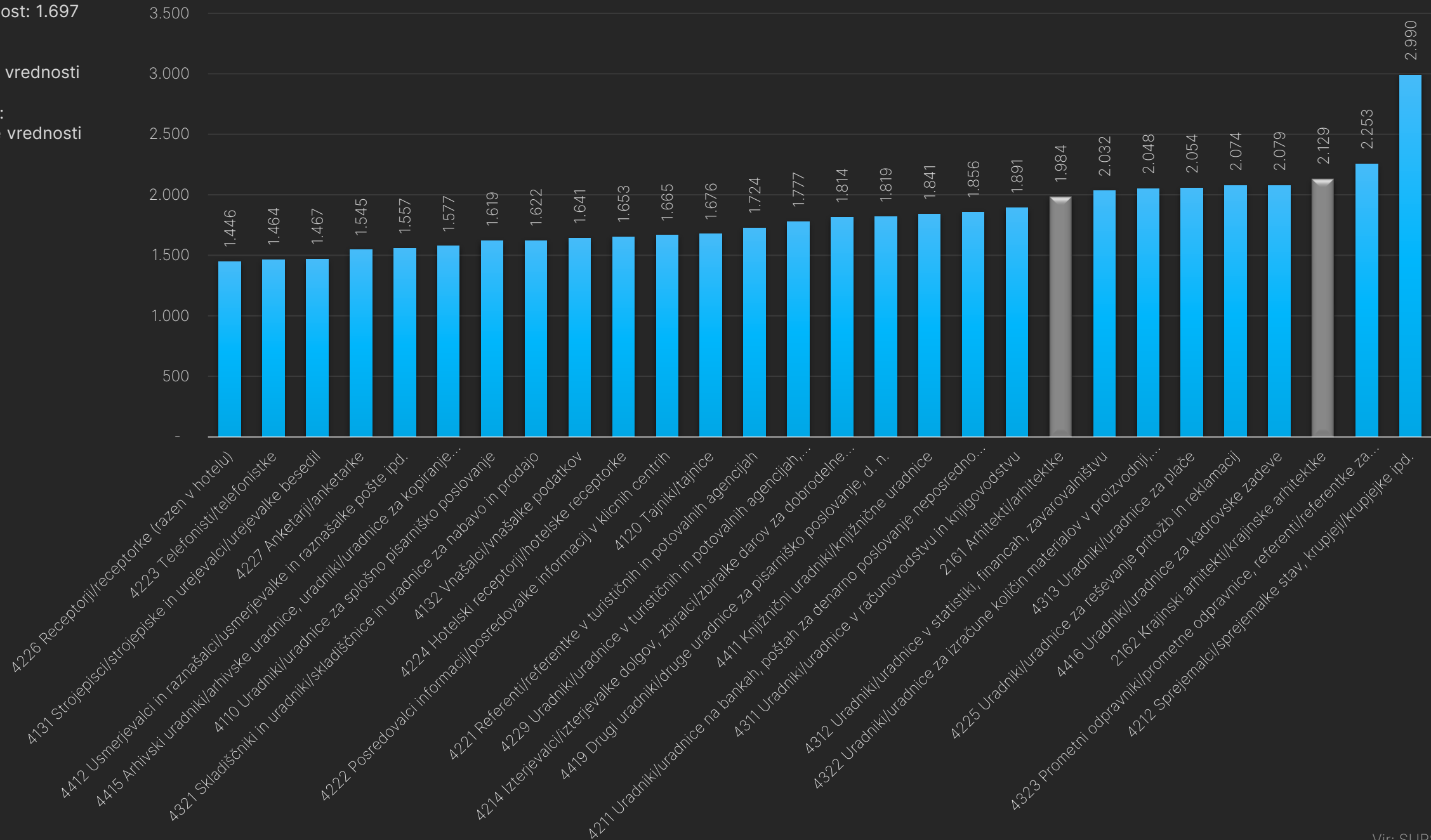

Bruto plače - 4 Uradniki

povprečna vrednost: 1.697

arhitekti:
116 % povprečne vrednosti

krajinski arhitekti:
125 % povprečne vrednosti

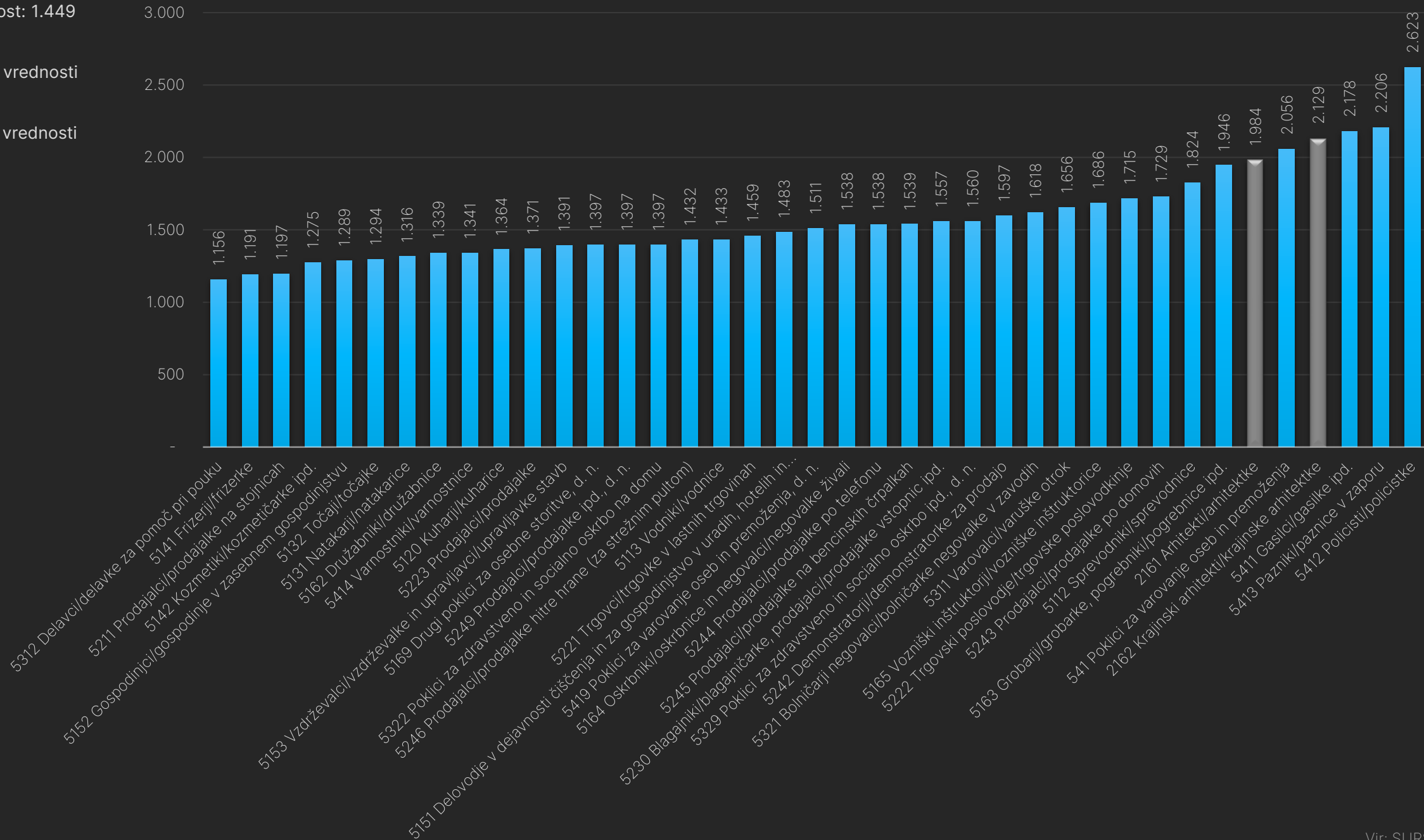

Bruto plače - 5 Poklici za storitve, prodajalci

povprečna vrednost: 1.449

arhitekti:
136 % povprečne vrednosti

krajinski arhitekti:
147 % povprečne vrednosti

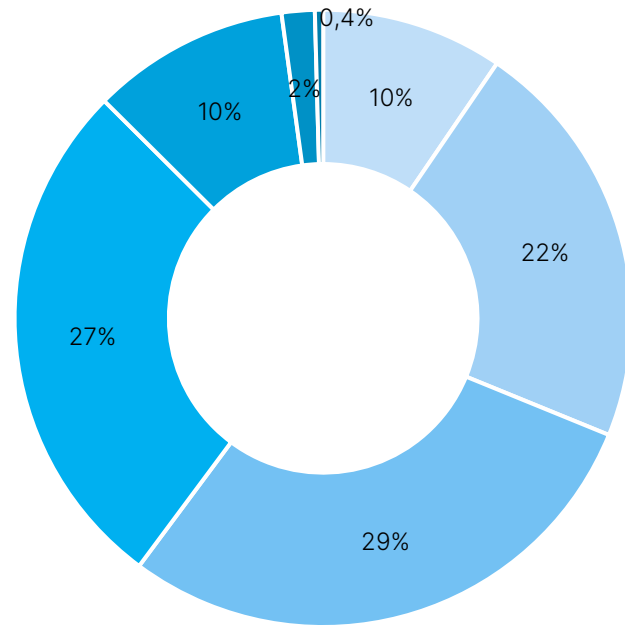

1.0 IZHODIŠČE: ALI SO PRIHODKI SLOVENSКИH ARHITEKTOV RES NIZKI?

61 % vprašanih je odgovorilo, da znaša njihov neto mesečni prihodek manj od povprečnega neto mesečnega prihodka v Sloveniji, 10 % pa odgovarja, da zaslužijo manj od minimalne plače.

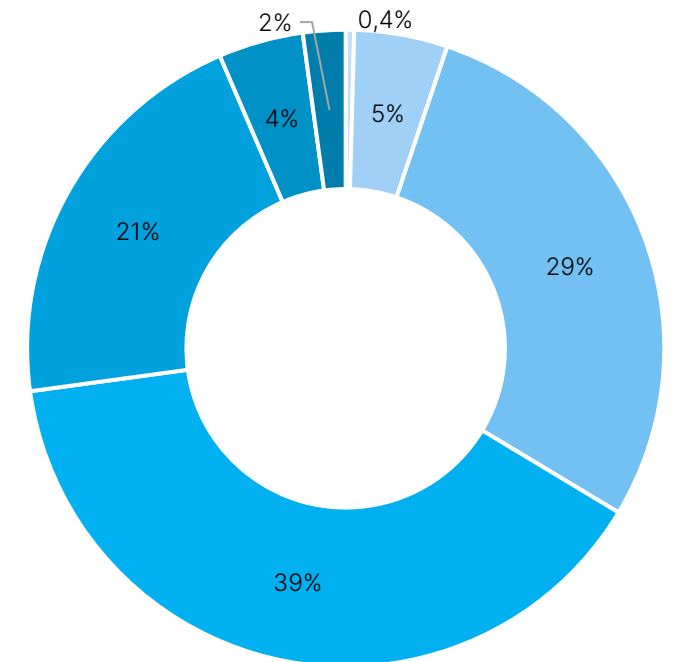
Na vprašanje "Koliko mislite da bi morali zaslužiti", je 34 % anketirancev odgovorilo, da pričakujejo plačo, nižjo od višine povprečne plače v RS.

TRENTNI MESEČNI NETO DOHODEK ZA POLNI DELOVNI ČAS

< 880 € 880 – 1.200 € 1.200 – 1.500 €
1.500 – 2.200 € 2.200 – 3.000 € 3.000 – 4.300 €
4.300 – 6.000 €

PRIČAKOVANI MESEČNI NETO DOHODEK ZA POLNI DELOVNI ČAS

880 – 1.200 € 1.200 – 1.500 € 1.500 – 2.200 €
2.200 – 3.000 € 3.000 – 4.300 € 4.300 – 6.000 €
več kot 6.000 €

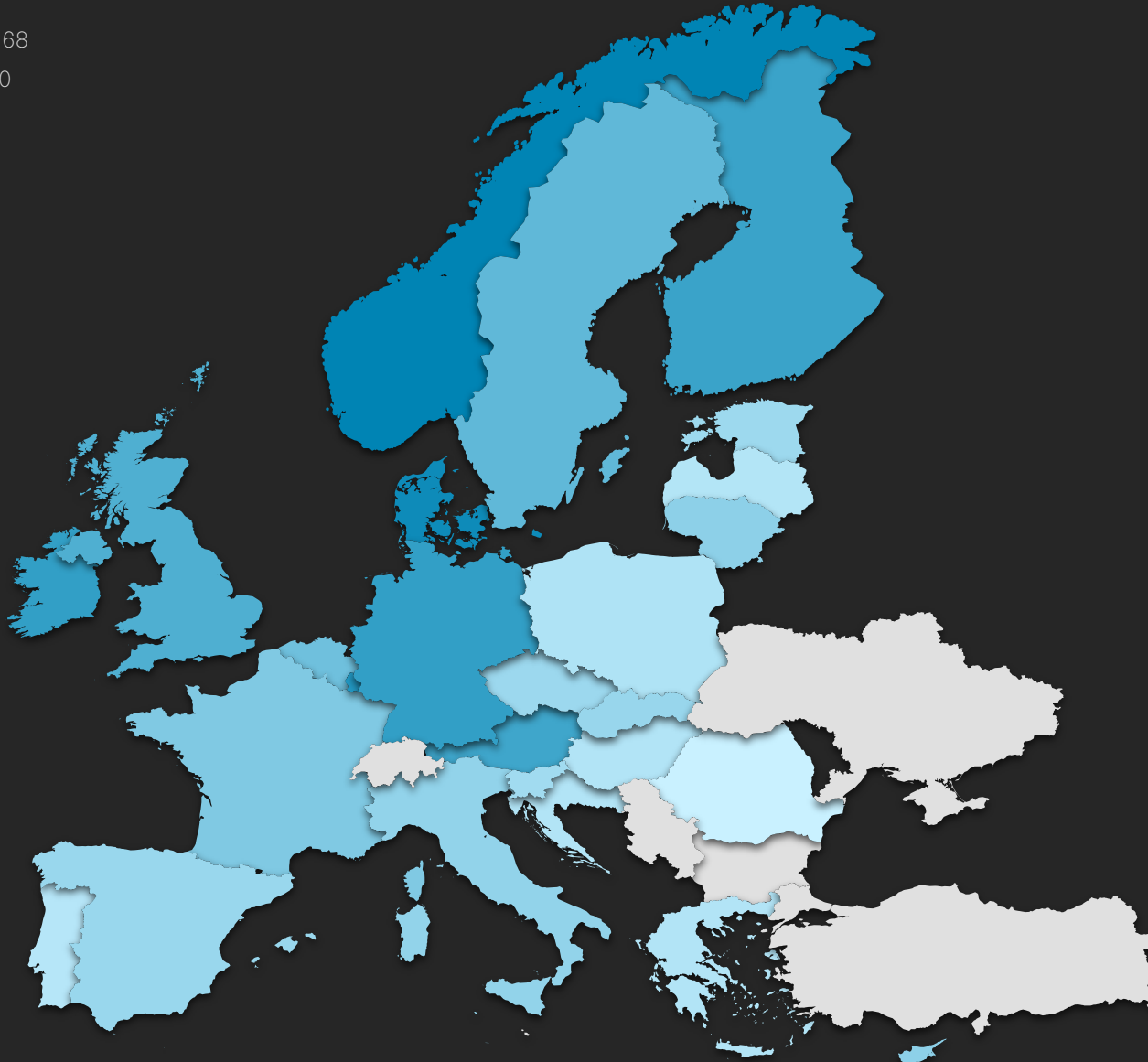
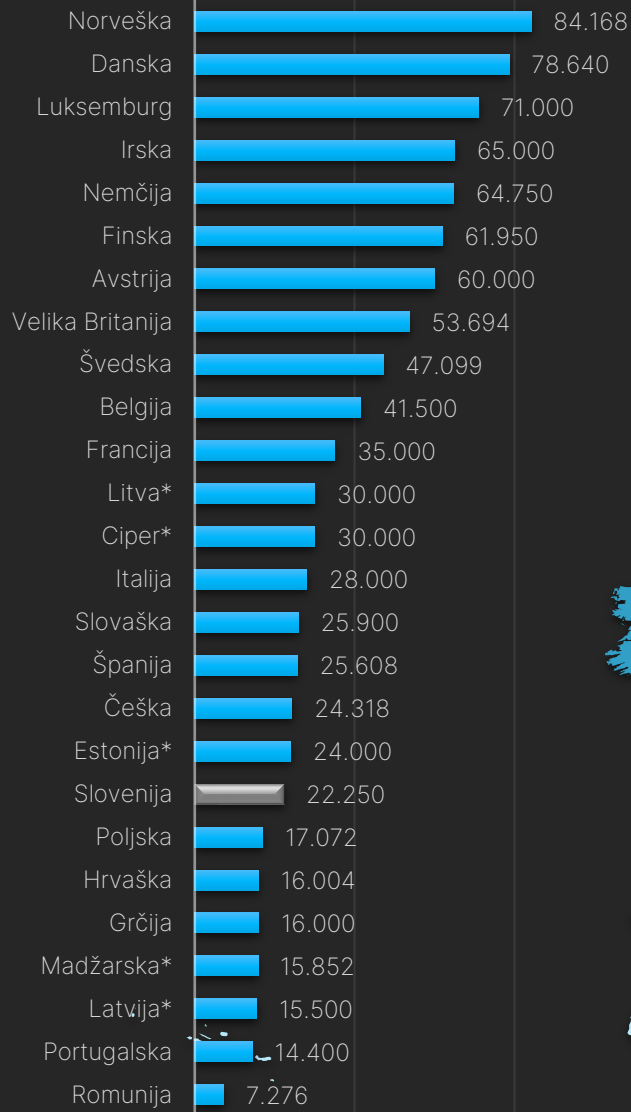
2.0 PRIHODKI ARHITEKTOV V DRUGIH EVROPSKIH DRŽAVAH

Vir:

ACE Observatory, izsledki raziskave stroke *Sector study 2022*, Evropskega sveta arhitektov (ACE).

OPOZORILO: Podatki za države, označene z zvezdico, imajo majhen vzorec.

Povprečne letne BTO plače arhitektov brez upoštevanja SKM

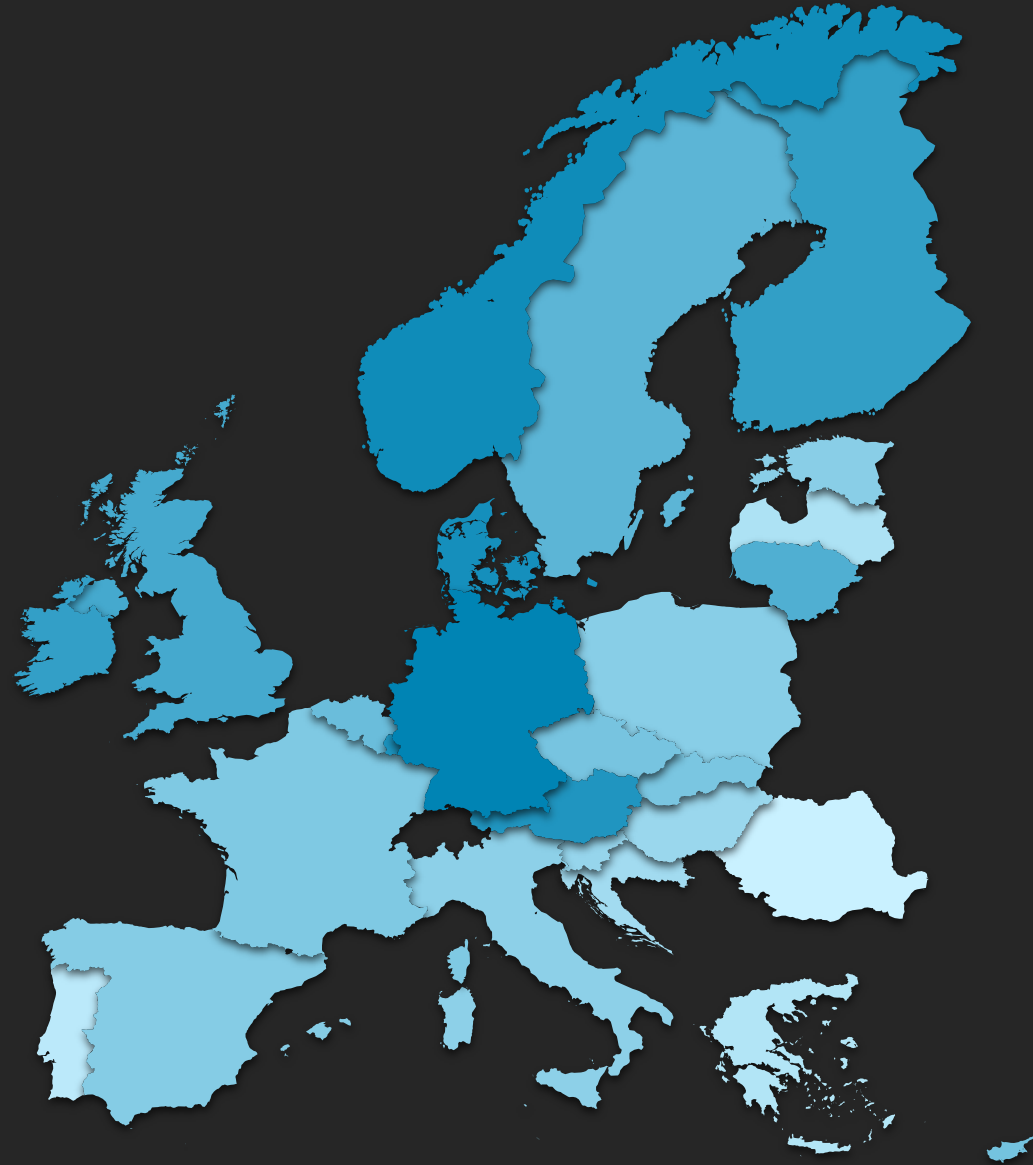
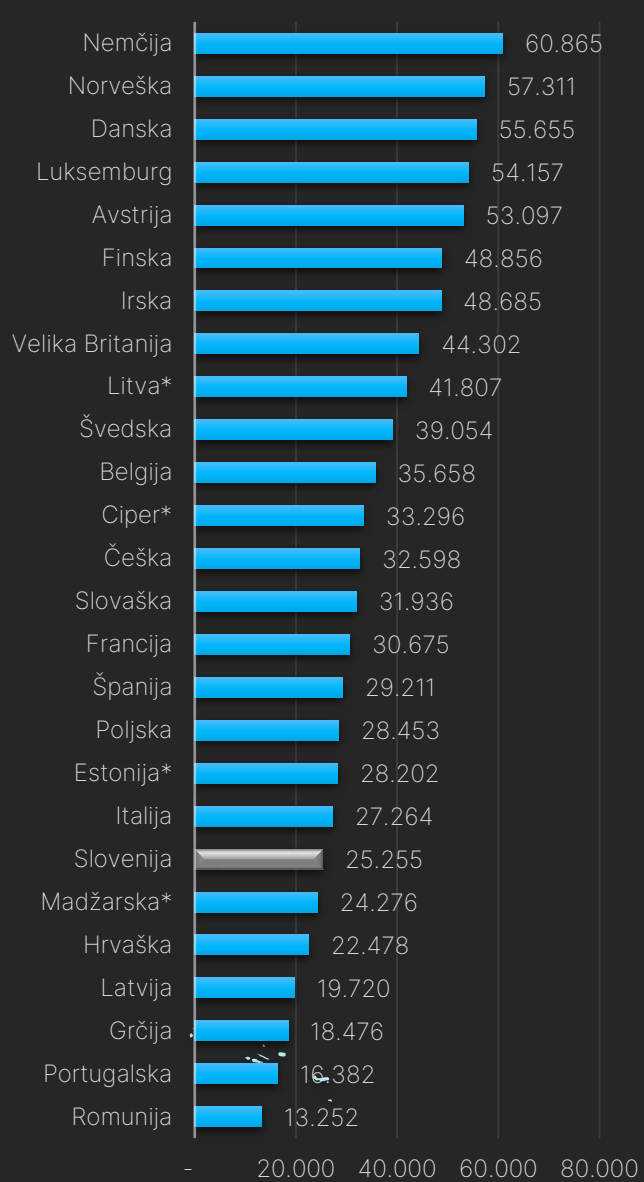
BTO plače brez upoštevanja (SKM)

Evropsko povprečje:
39.558 eur

SKM = standard kupne moči
fiktivna valuta za merjenje razlik
v cenah med državami EU
oznaka: EU-27

Povprečne letne BTO plače arhitektov z upoštevanjem SKM

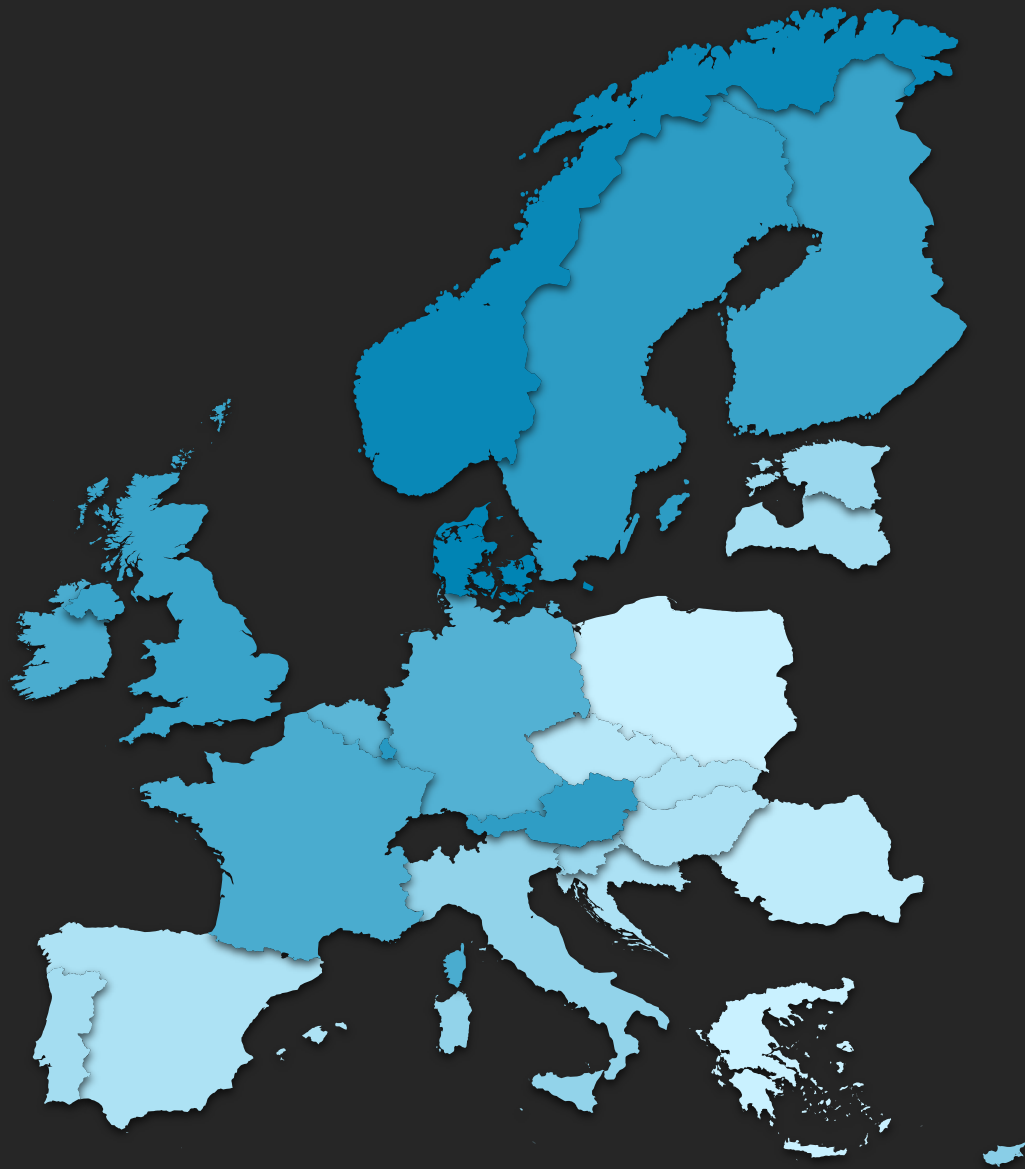
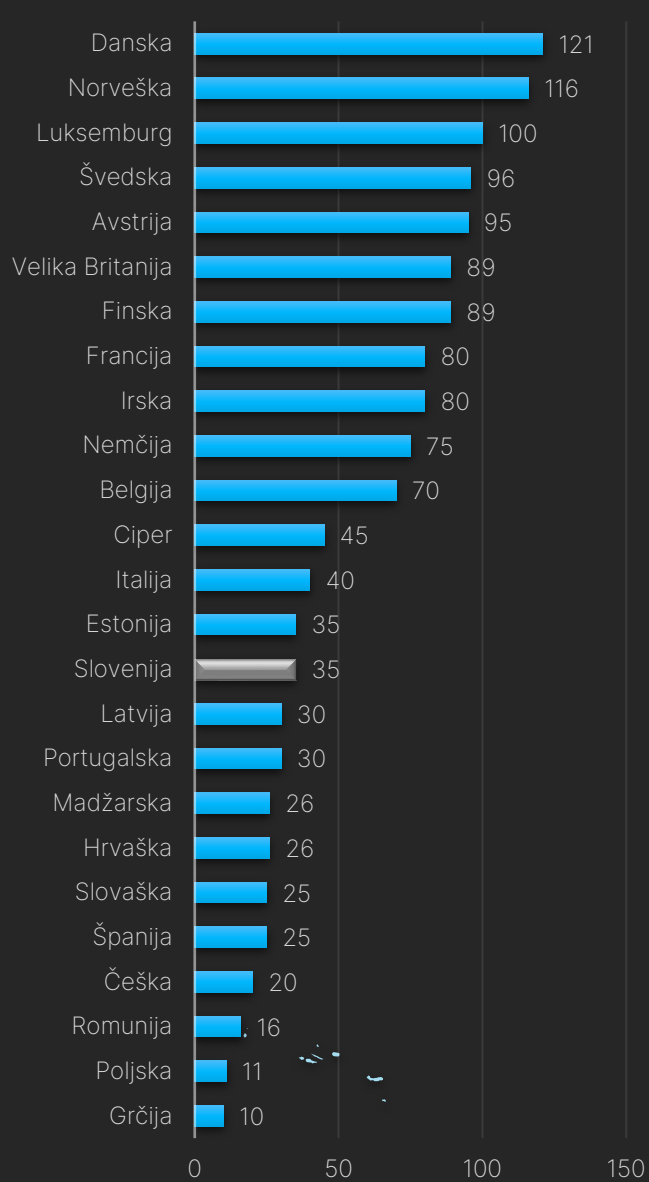
z upoštevanjem standarda kupne moči (SKM)

60.865

13.252

Evropsko povprečje:
37.461 eur

Bruto vrednost ure dela - zaposleni / samozaposleni arhitekti

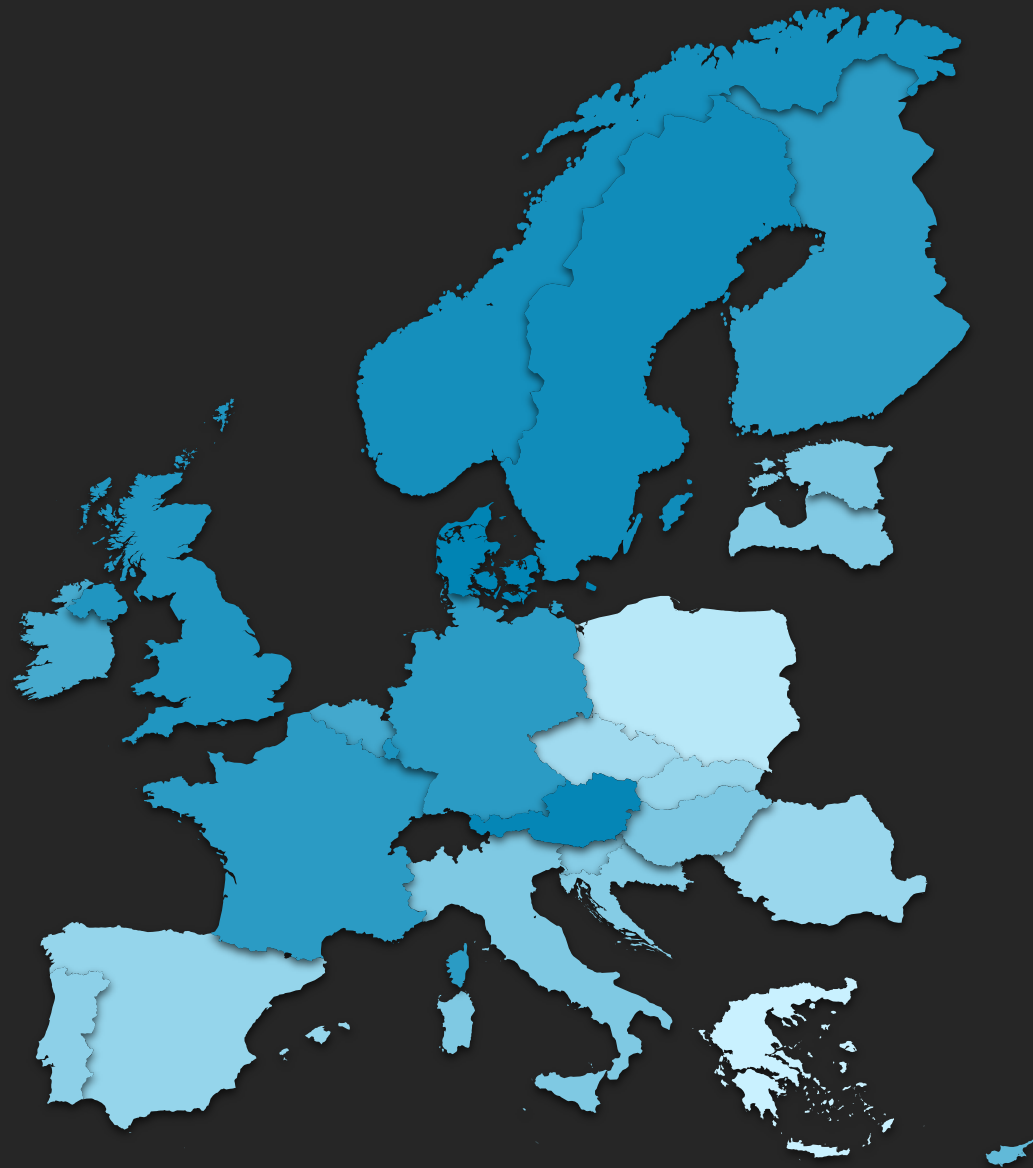
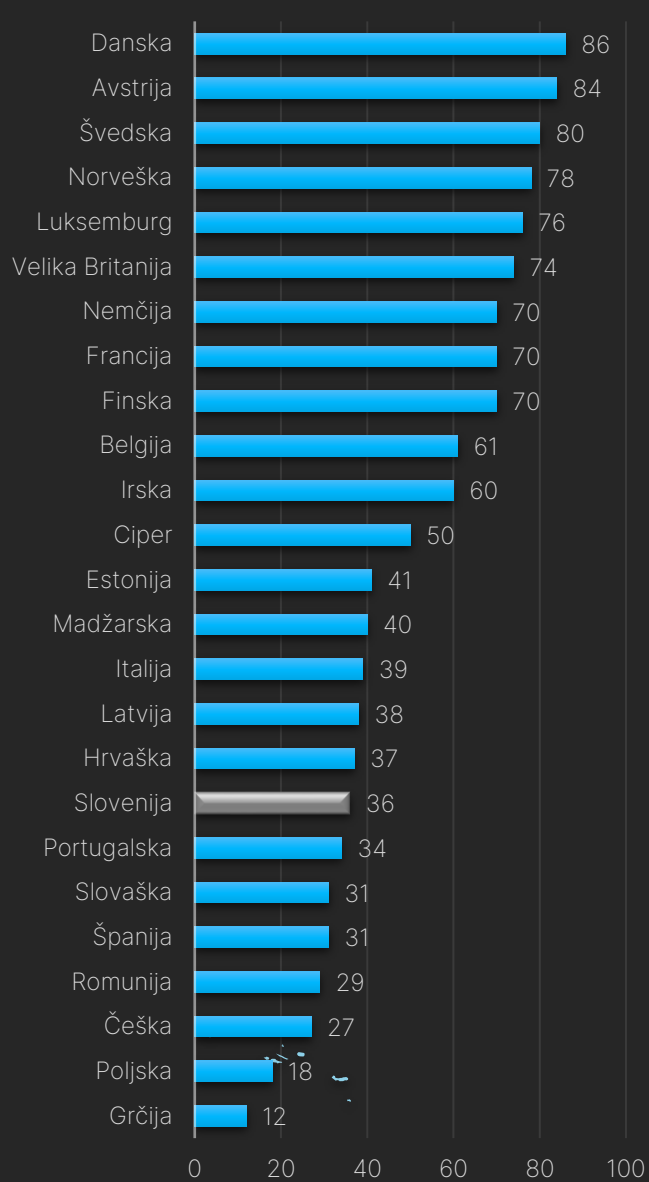
zaposleni / samozaposleni arhitekti

121

10

Evropsko povprečje:
55 eur

Bruto vrednost ure dela - zaposleni /samozaposleni arhitekti (SKM)

zaposleni / samozaposleni arhitekti (SKM)

Evropsko povprečje:
51 eur

SKM = standard kupne moči
fiktivna valuta za merjenje razlik v
cenah med državami EU
oznaka: EU-27

3.0

ZAKAJ IMAJO V NEKATERIH DRŽAVAH ARHITEKTI VIŠJE PRIHODKE KOT V DRUGIH?

Viri:

ACE Observatory, izsledki raziskave stroke *Sector study 2022*
Evropskega sveta arhitektov (ACE)

Evropski statistični program Eurostat, podatki za leto 2022

Statistični urad Republike Slovenije, podatki za leto 2022

Evropska komisija, Pregled stanja enotnega trga za leto 2021

Raziskava ZAPS, 2024

3.0 ZAKAJ IMAJO V NEKATERIH DRŽAVAH ARHITEKTI VIŠJE PRIHODKE KOT V DRUGIH?

Izhodiščna vprašanja

1. Ali imajo v državah z manjšim številom arhitektov na prebivalca arhitekti višje prihodke?
2. Ali imajo v državah s pretežno večjimi arhitekturnimi biroji, v katerih so arhitekti redno zaposleni, arhitekti višje prihodke?
3. Ali imajo v državah z višjo skupno vrednostjo vseh gradenj arhitekti višje prihodke?
4. Ali imajo v državah z višjo povprečno bruto plačo arhitekti sorazmerno višje prihodke?
5. Ali imajo v državah z višjo stopnjo regulacije poklica arhitekti višje prihodke?

3.0 ZAKAJ IMAJO V NEKATERIH DRŽAVAH ARHITEKTI VIŠJE PRIHODKE KOT V DRUGIH?

Osnovni podatki

- število arhitektov na prebivalca,
- način zaposlitve (samozaposleni, zaposleni, ...),
- velikost arhitekturnih birojev,
- vrednost vseh gradenj v državi,
- povprečni prihodki v državi,
- stopnja reguliranosti stroke,

3.0 ZAKAJ IMAJO V NEKATERIH DRŽAVAH ARHITEKTI VIŠJE PRIHODKE KOT V DRUGIH?

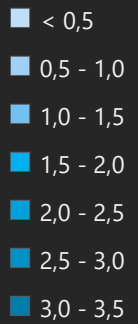
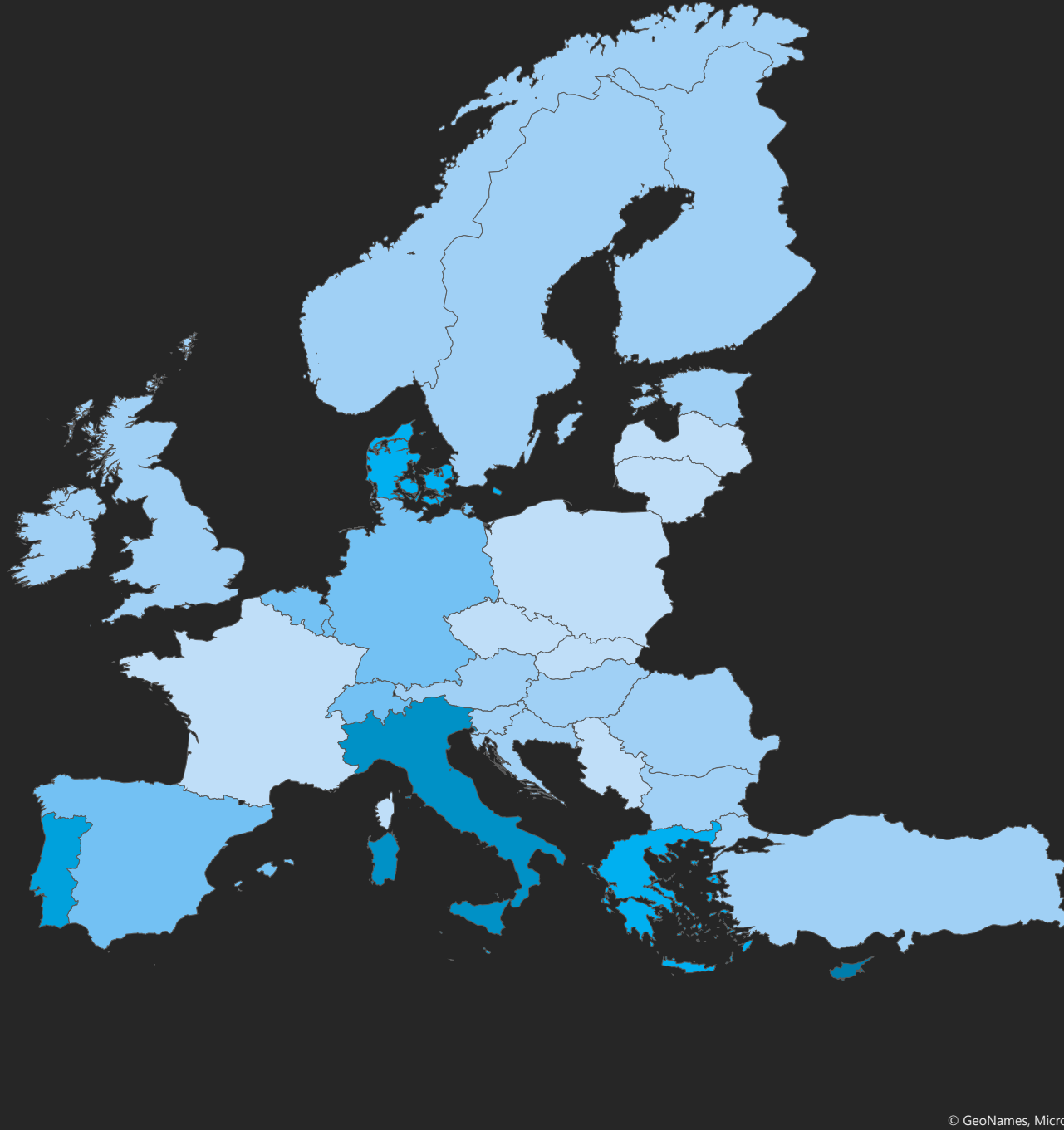
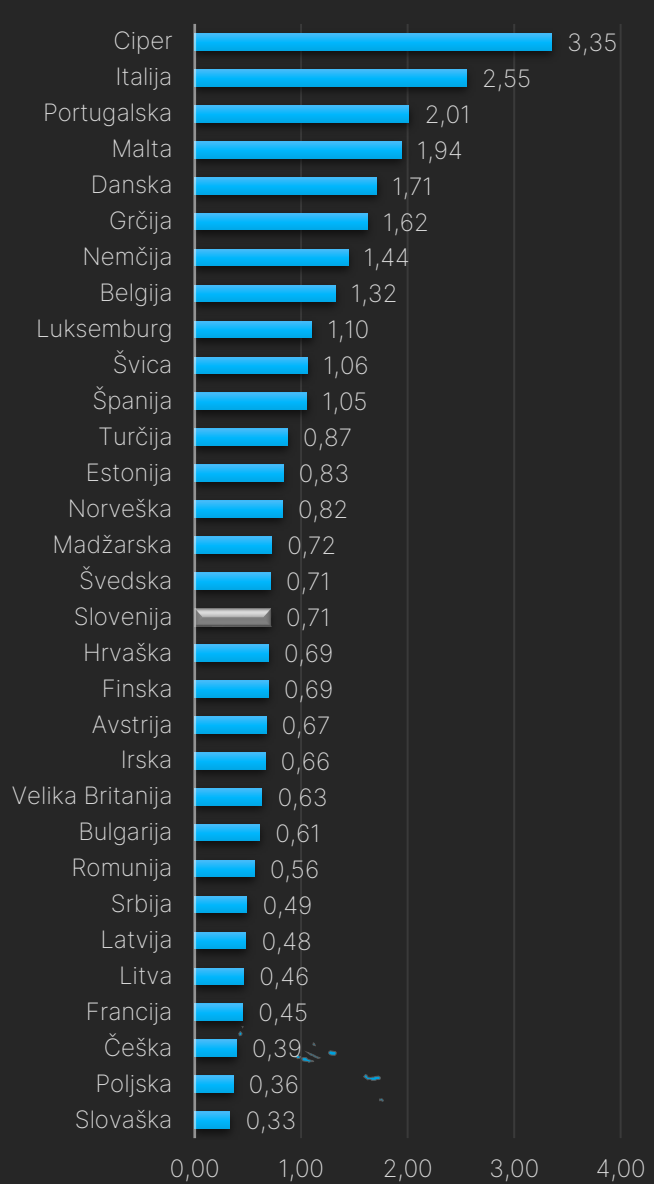
Korelacijski koeficient R

- meri moč in smer linearne povezave med dvema spremenljivkama. Njegova vrednost se giblje med -1 in 1.
- $0 < r < 1$: pozitivna povezava, kjer naraščanje ene spremenljivke pomeni, da ima tudi druga tendenco naraščanja, a povezava ni popolna. Bližje ko je r vrednosti 1, močnejša je pozitivna povezava. $r = 1$: Popolna pozitivna linearna povezava. Ko ena spremenljivka narašča, tudi druga narašča v popolnem sorazmerju.
- $-1 < r < 0$: negativna povezava, kjer naraščanje ene spremenljivke pomeni upadanje druge. Bližje ko je r vrednosti -1, močnejša je negativna povezava. $r = -1$: Popolna negativna linearna povezava. Ko ena spremenljivka narašča, druga spremenljivka upada v popolnem sorazmerju.
- $r = 0$: Ni linearne povezave med spremenljivkama. Spremenljivki se spreminjata neodvisno ena od druge.
- Korelacijski koeficient se pogosto uporablja v statistiki za analizo povezanosti med podatki, a je pomembno vedeti, da korelacija ne pomeni nujno vzročnosti.

3.0 ZAKAJ IMAJO V NEKATERIH DRŽAVAH ARHITEKTI VIŠJE PRIHODKE KOT V DRUGIH?

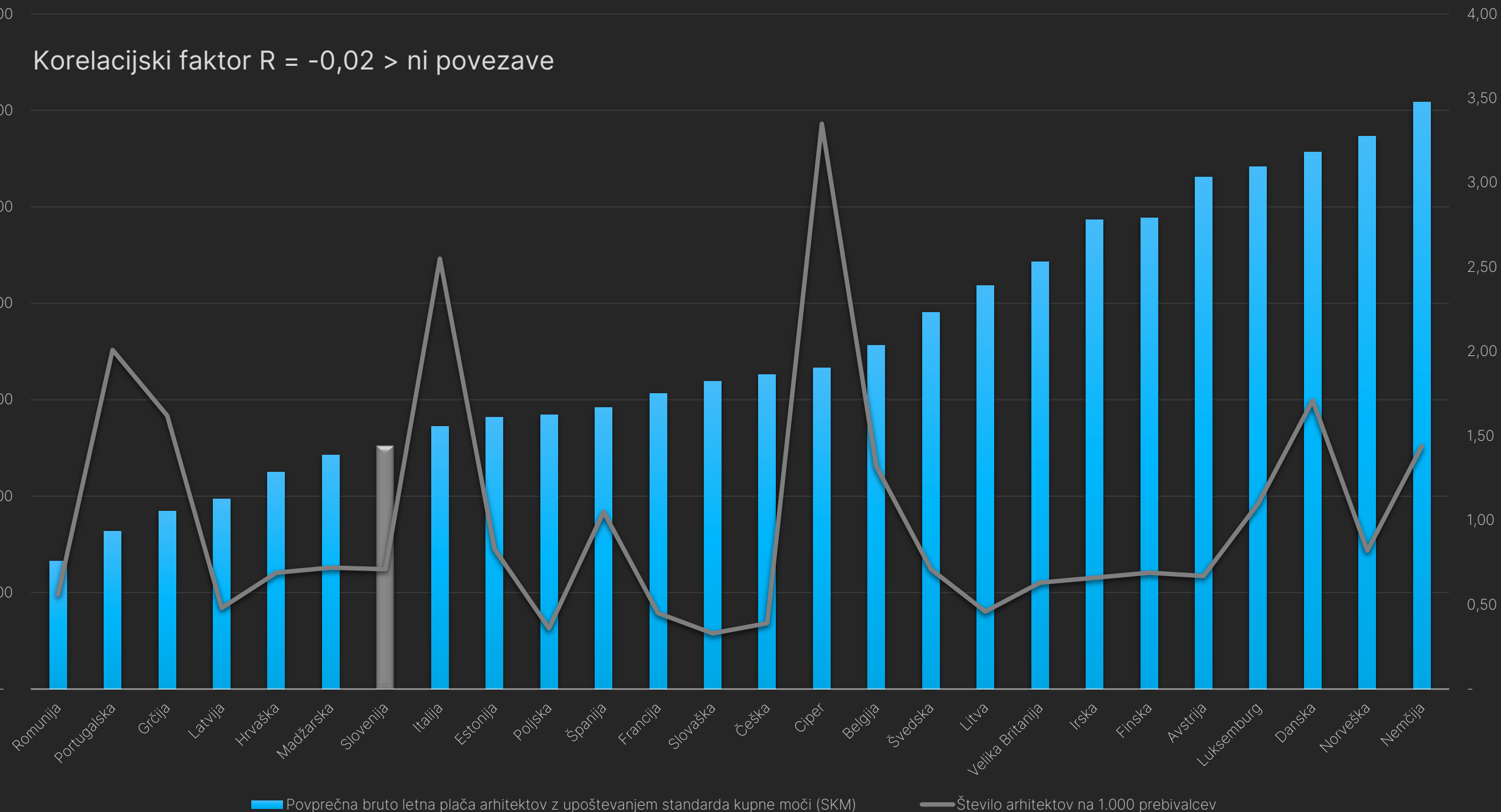
1. Ali imajo v državah z manjšim številom arhitektov na prebivalca arhitekti višje prihodke?

Število arhitektov na 1.000 prebivalcev

BTO plače : število arhitektov

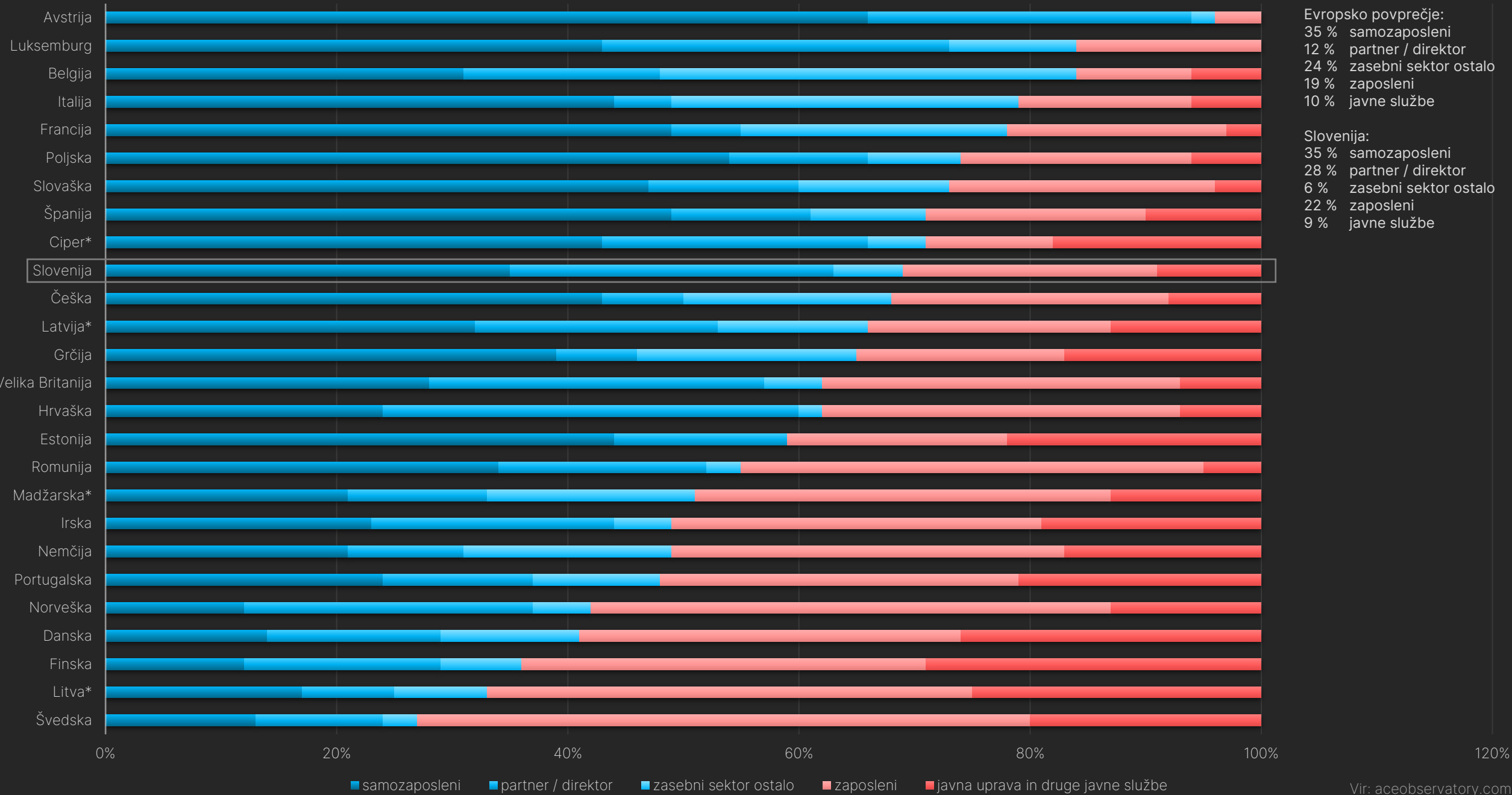
Korelacijski faktor R = -0,02 > ni povezave

3.0 ZAKAJ IMAJO V NEKATERIH DRŽAVAH ARHITEKTI VIŠJE PRIHODKE KOT V DRUGIH?

2. Ali imajo v državah s pretežno večjimi arhitekturnimi biroji, v katerih so arhitekti redno zaposleni, arhitekti višje prihodke?

Način zaposlitve

Velikost arhitekturnih birojev

Evropsko povprečje:
62 % enoosebnih birojev
78 % eno ali dvoosebnih birojev

Slovenija:
67 % enoosebnih birojev
85 % eno ali dvoosebnih birojev

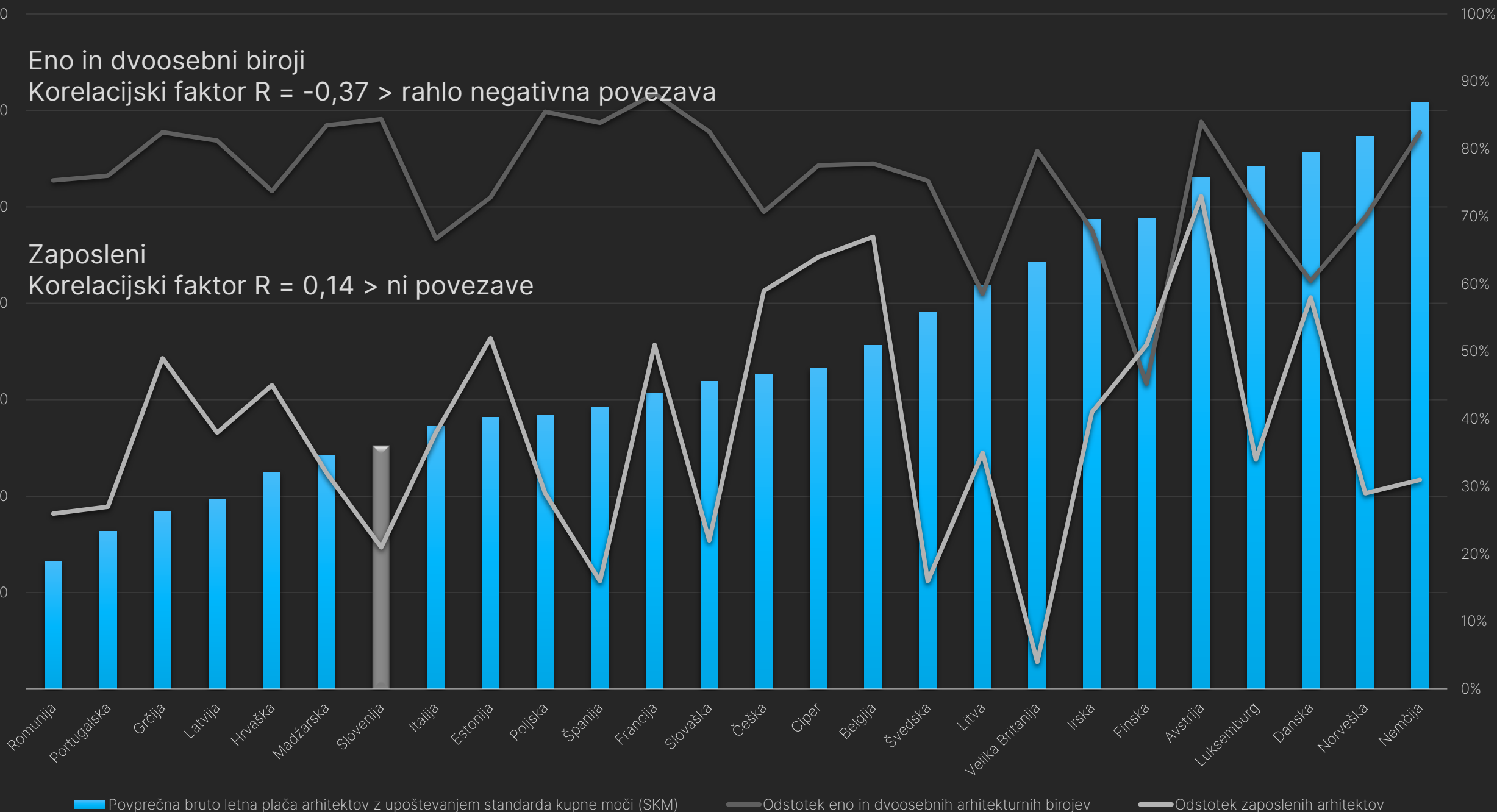
BTO plače : število arhitektov

Eno in dvoosebni biroji

Korelacijski faktor $R = -0,37$ > rahlo negativna povezava

Zaposleni

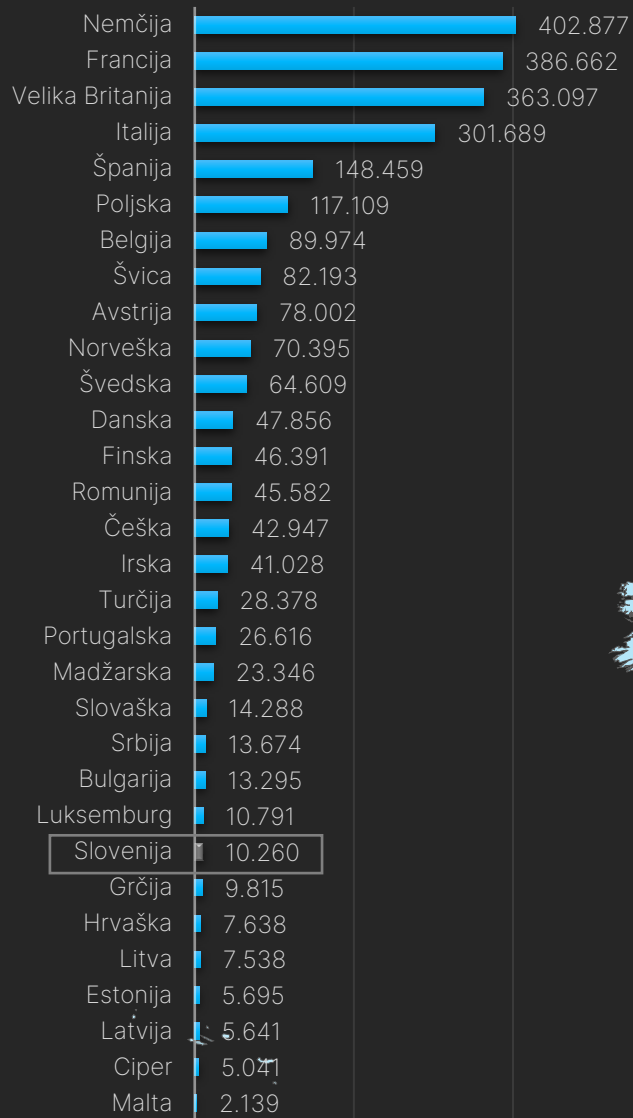
Korelacijski faktor $R = 0,14$ > ni povezave

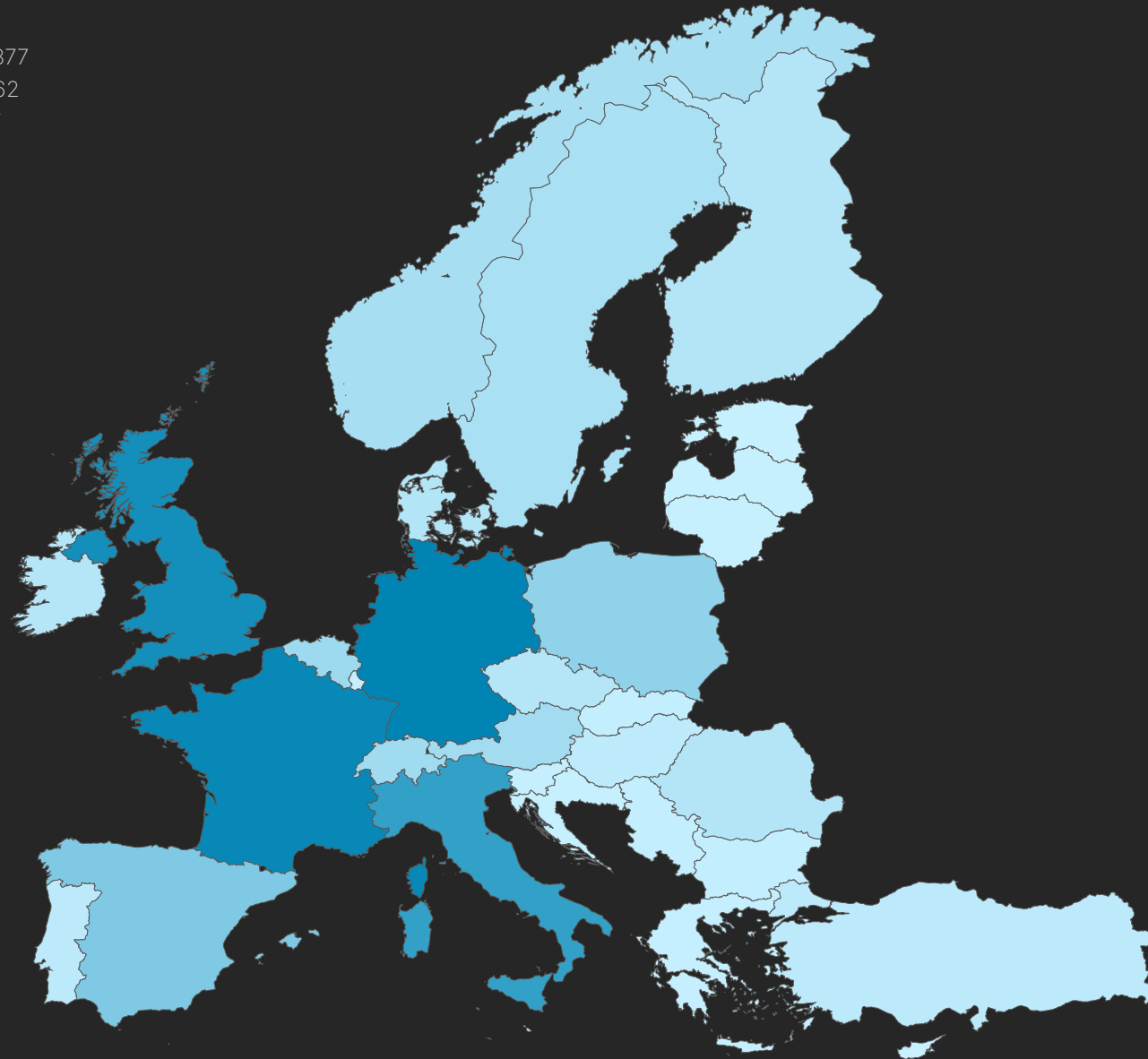
3.0 ZAKAJ IMAJO V NEKATERIH DRŽAVAH ARHITEKTI VIŠJE PRIHODKE KOT V DRUGIH?

3. Ali imajo v državah z višjo skupno vrednostjo vseh gradenj arhitekti višje prihodke?

Vrednost gradenj v milijonih eur

200.000 400.000

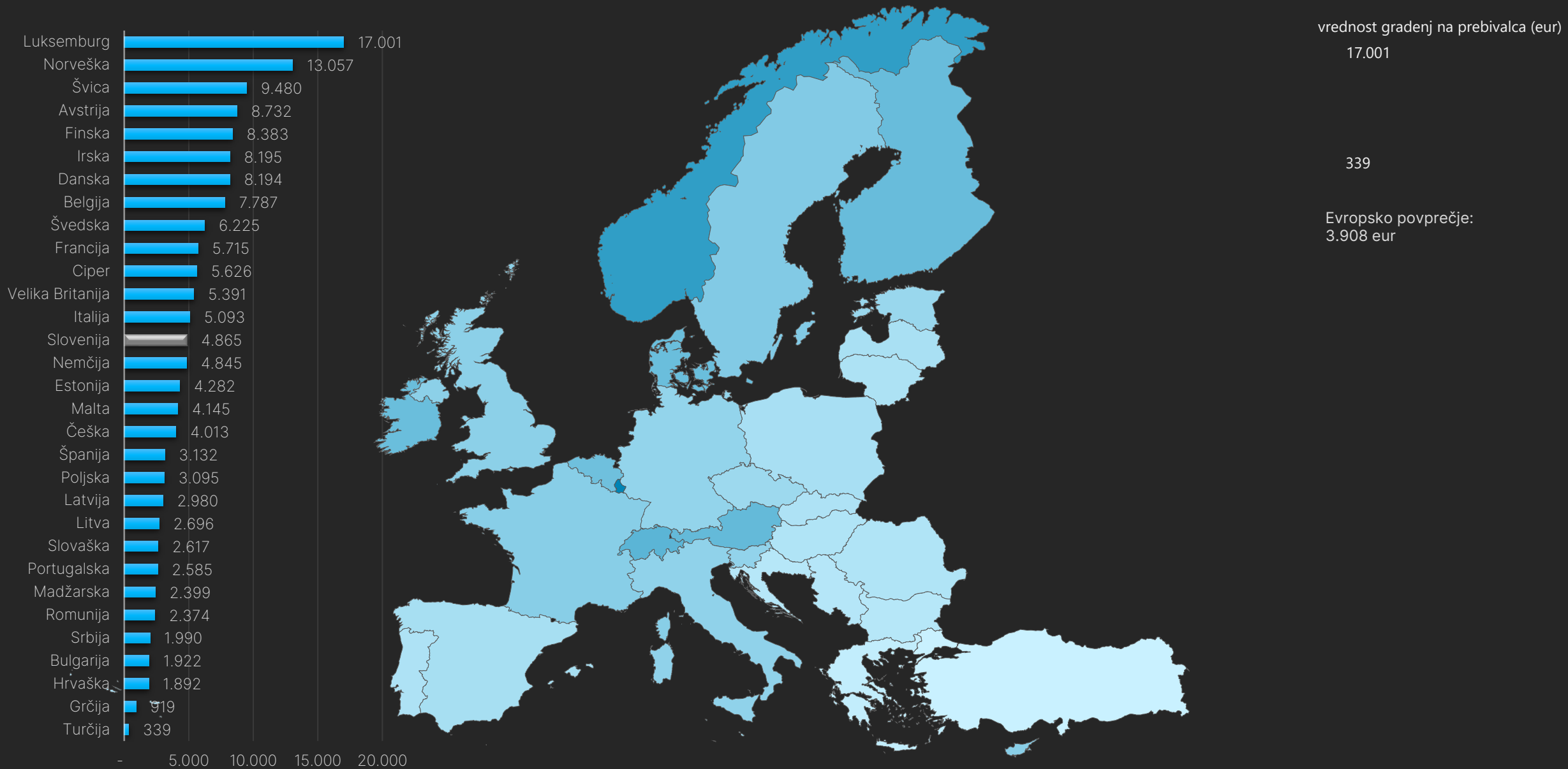
vrednost gradenj v milijonih eur

402.877

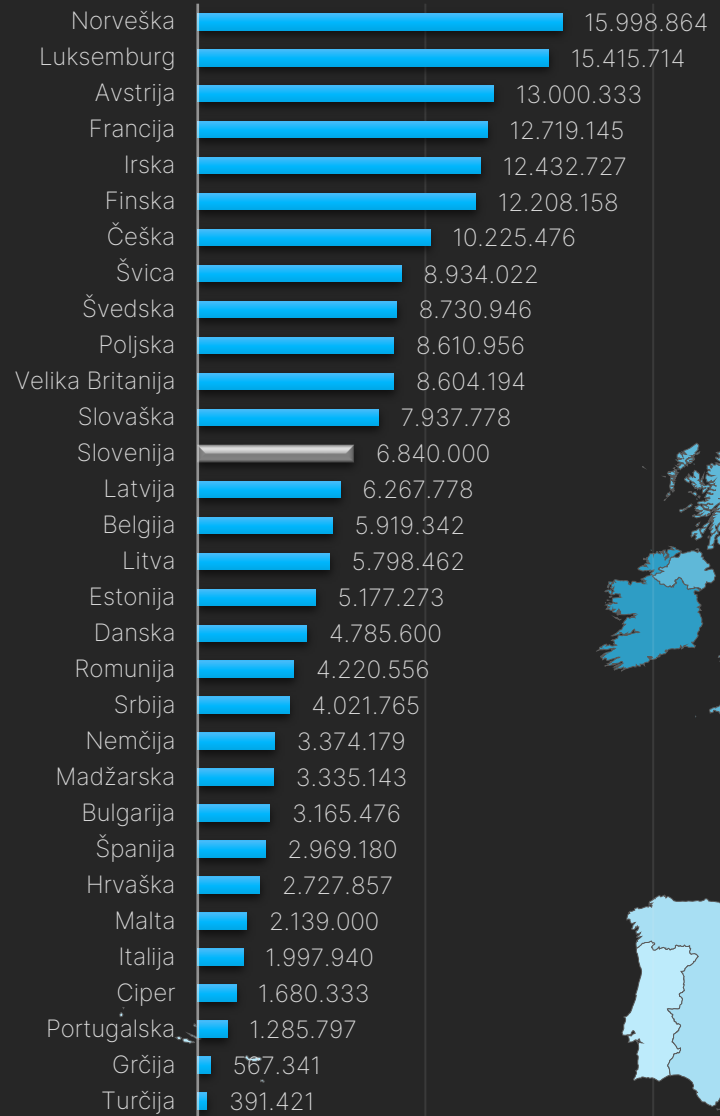
2.139

Evropsko povprečje:
81.065 milijonov eur

Vrednost gradenj na prebivalca (eur)

Vrednost gradenj na arhitekta (eur)

10.000.000

20.000.000

vrednost gradenj na arhitekta (eur)

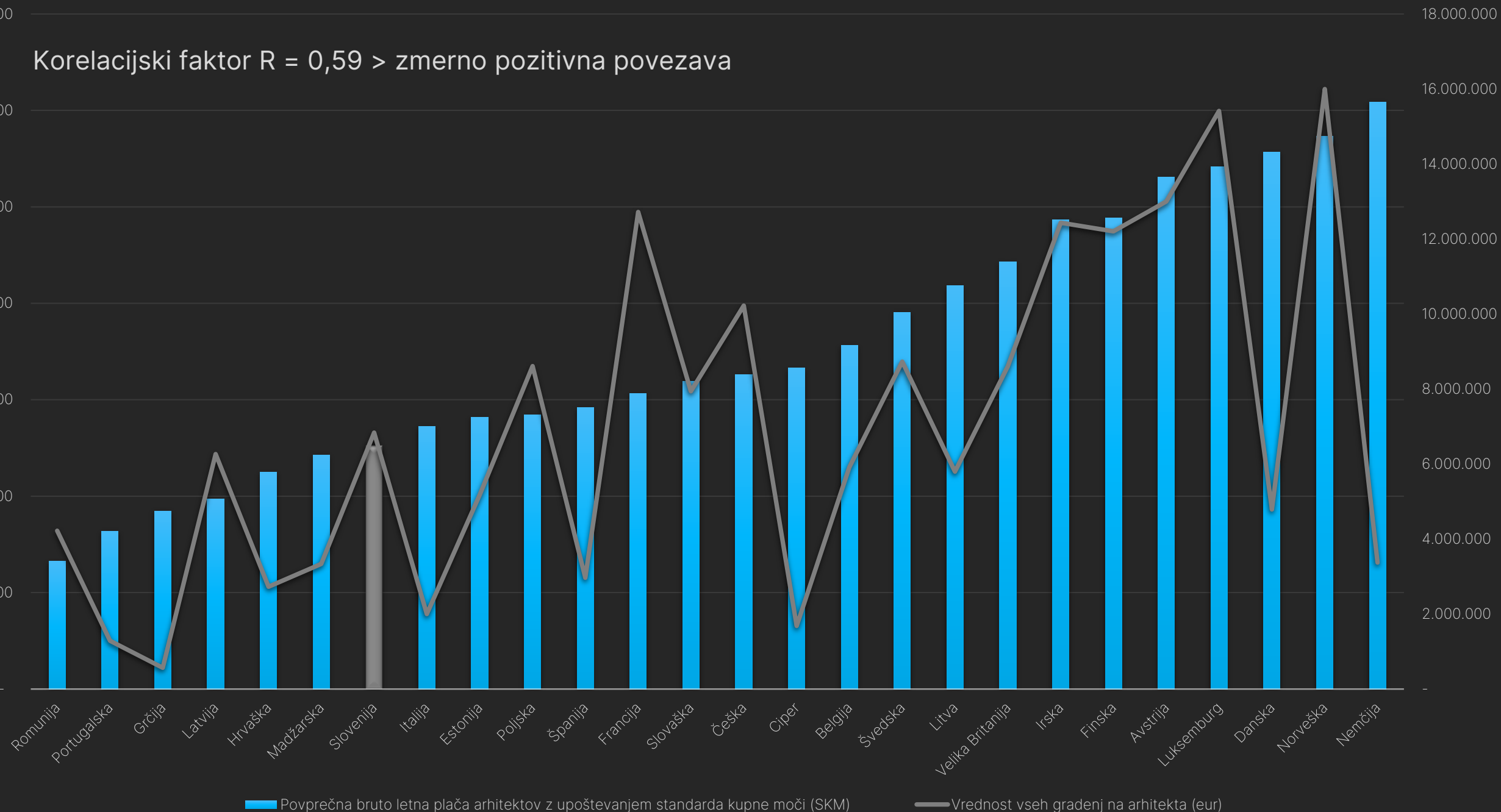
15.998.864

391.421

Evropsko povprečje:
4.055.227 eur

BTO plače : vrednost stroškov vseh gradenj na arhitekta

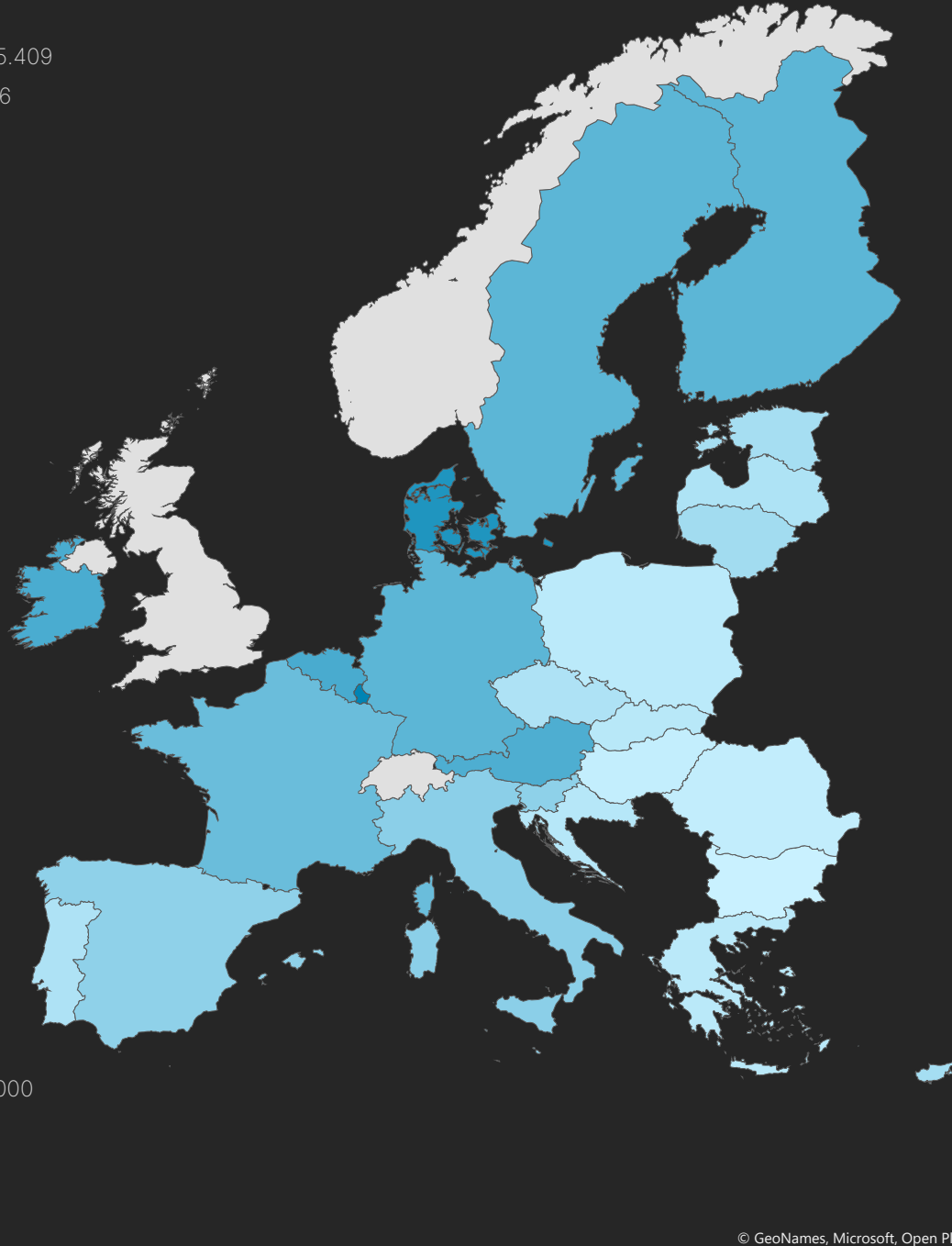
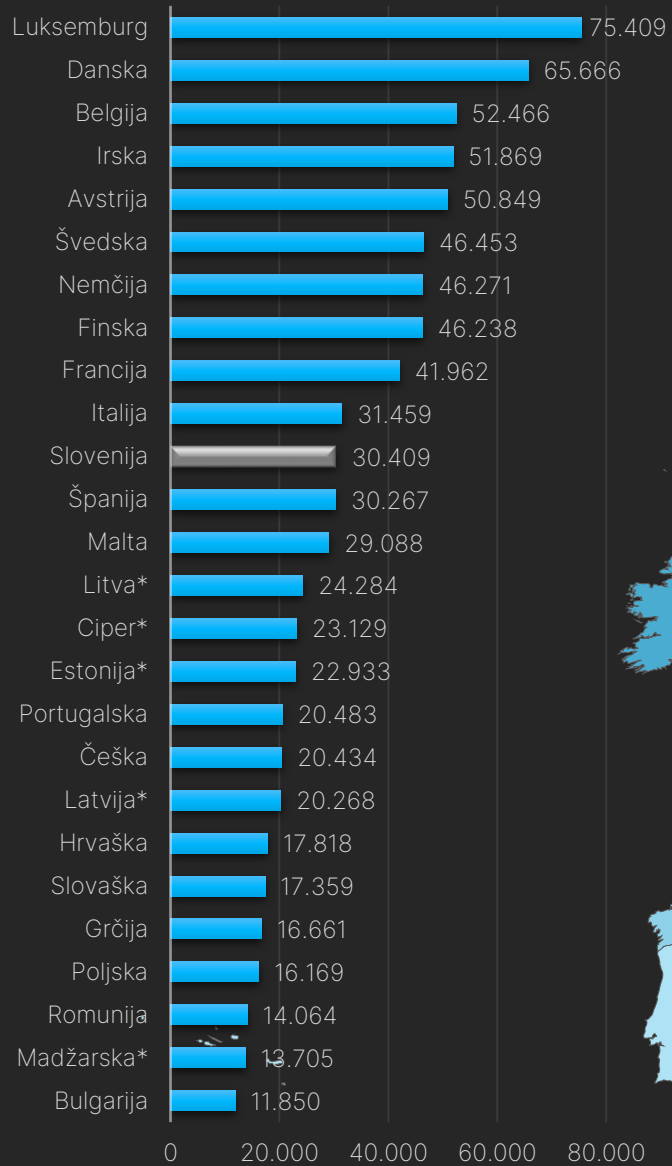
Korelacijski faktor $R = 0,59 >$ zmerno pozitivna povezava

3.0 ZAKAJ IMAJO V NEKATERIH DRŽAVAH ARHITEKTI VIŠJE PRIHODKE KOT V DRUGIH?

4. Ali imajo v državah z višjo povprečno bruto plačo arhitekti proporcionalno višje prihodke?

Povprečne bruto plače v državi z upoštevanjem SKM

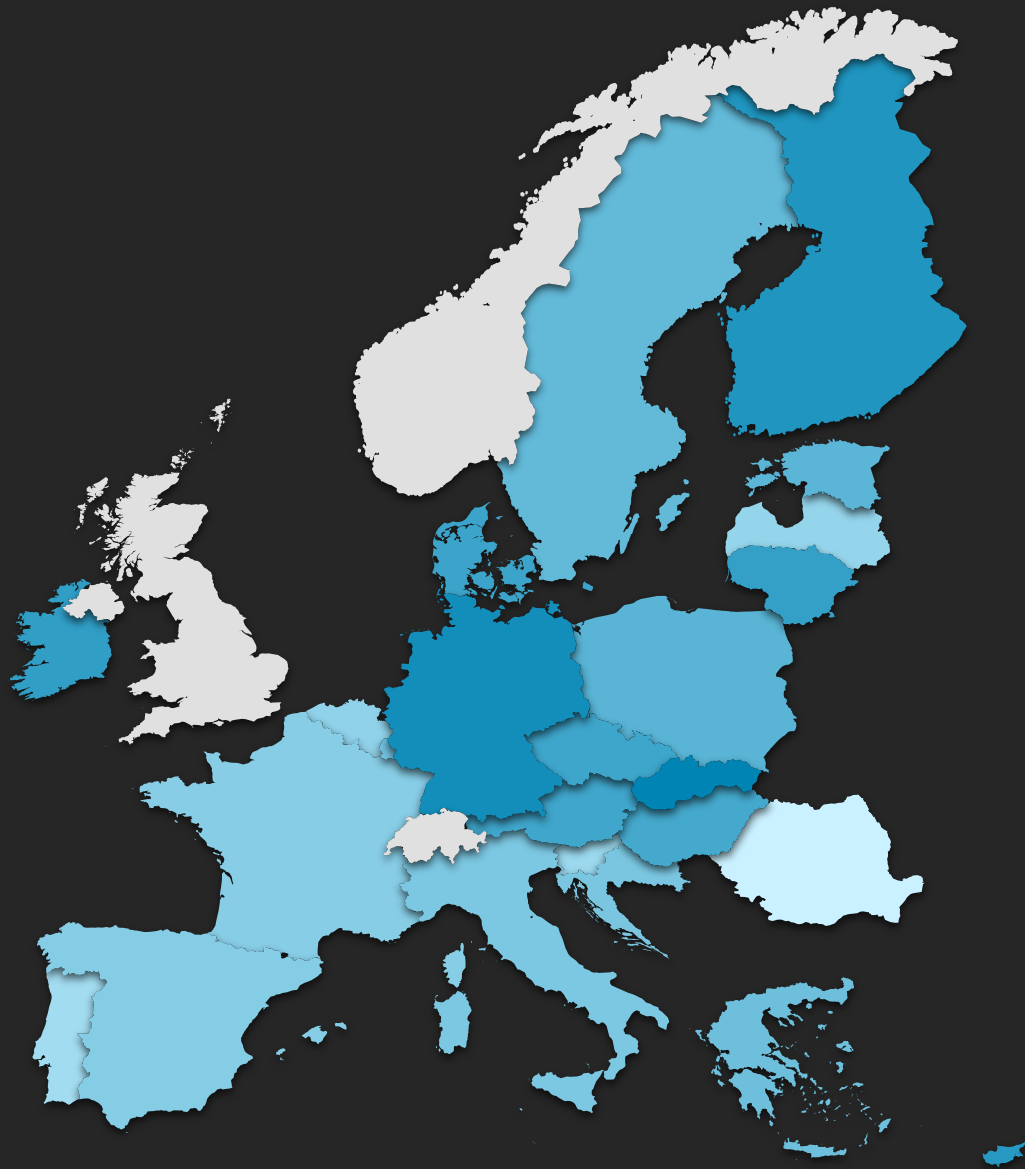
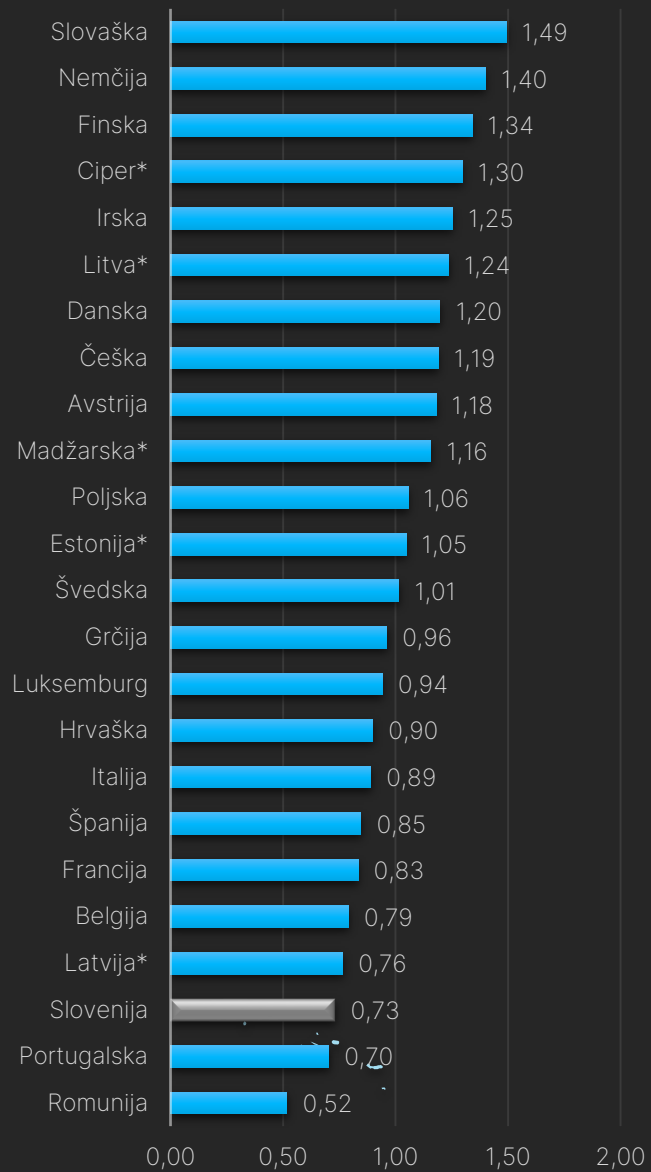
Povprečne bruto plače v državi z upoštevanjem SKM

75.409

11.850

Evropsko povprečje:
35.329 eur

Razmerje do povprečne BTO plače

razmerje do povprečne bruto plače

1,49

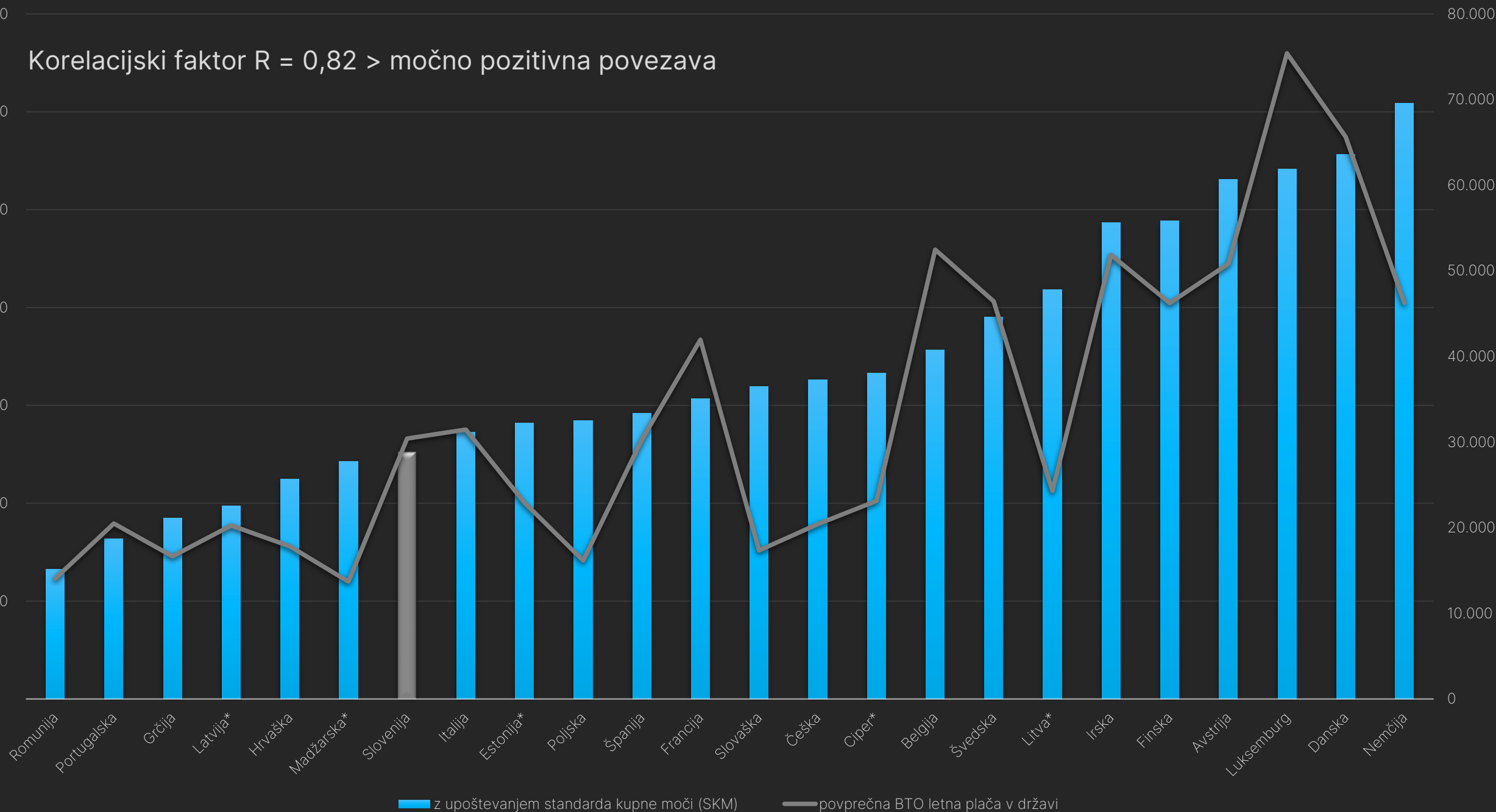
0,52

Evropsko povprečje:

1,12

BTO plače arhitektov : BTO plače v državi

Korelacijski faktor $R = 0,82 >$ močno pozitivna povezava

3.0 ZAKAJ IMAJO V NEKATERIH DRŽAVAH ARHITEKTI VIŠJE PRIHODKE KOT V DRUGIH?

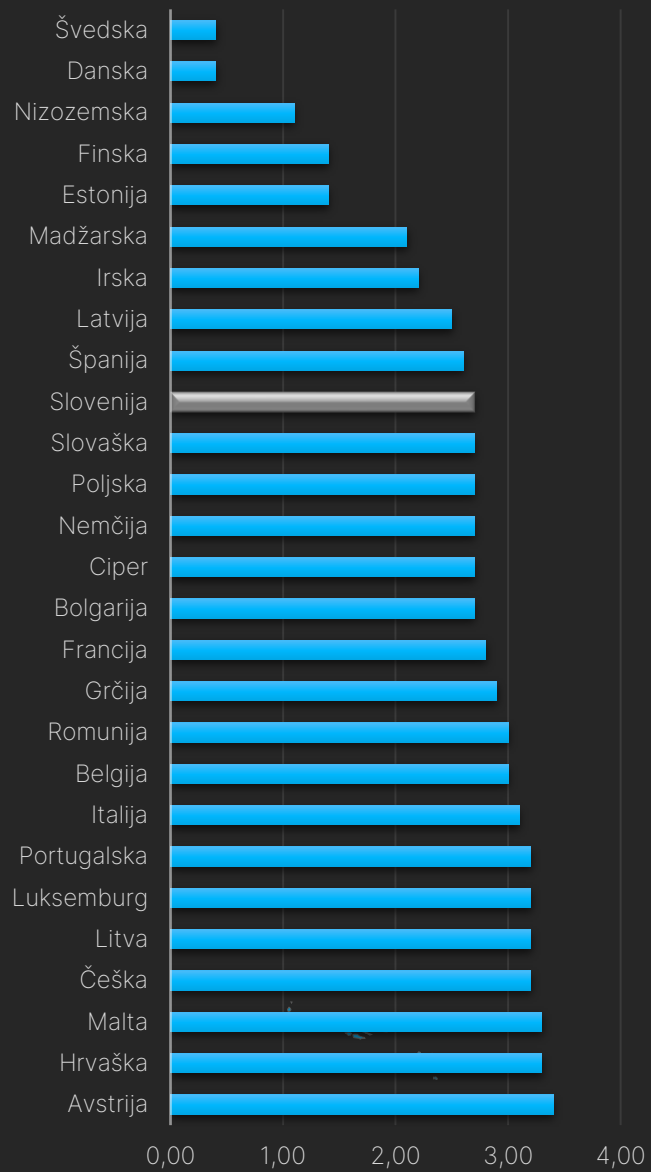
5. Ali imajo v državah z višjo stopnjo regulacije poklica arhitekti višje prihodke?

3.0 ZAKAJ IMAJO V NEKATERIH DRŽAVAH ARHITEKTI VIŠJE PRIHODKE KOT V DRUGIH?

Regulacija: kdo in pod kakšnimi pogoji lahko opravlja storitve?

- Ali je poklicni naziv »arhitekt« zaščiten?
- Ali imajo arhitekti rezervirane pravice?
- Ali je obvezno članstvo v strokovnih združenjih?
- Ali morajo arhitekti za pridobitev licence opraviti strokovni izpit?
- Ali morajo imeti arhitekti obvezno sklenjeno zavarovanje odgovornosti?
- Ali je za arhitekto obvezno stalno poklicno usposabljanje?

Indeks reguliranosti poklica

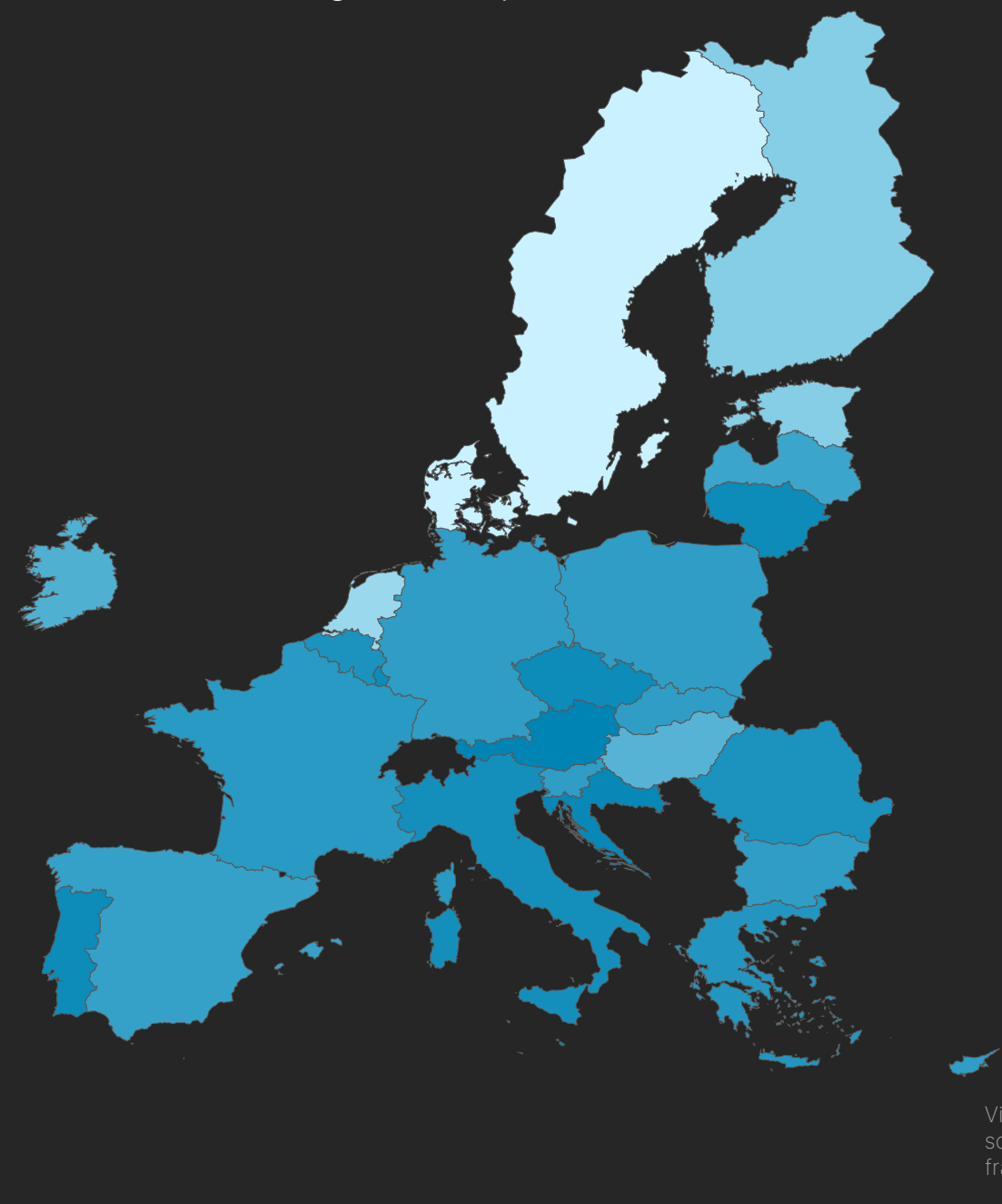

Indeks reguliranosti

3,40

0,40

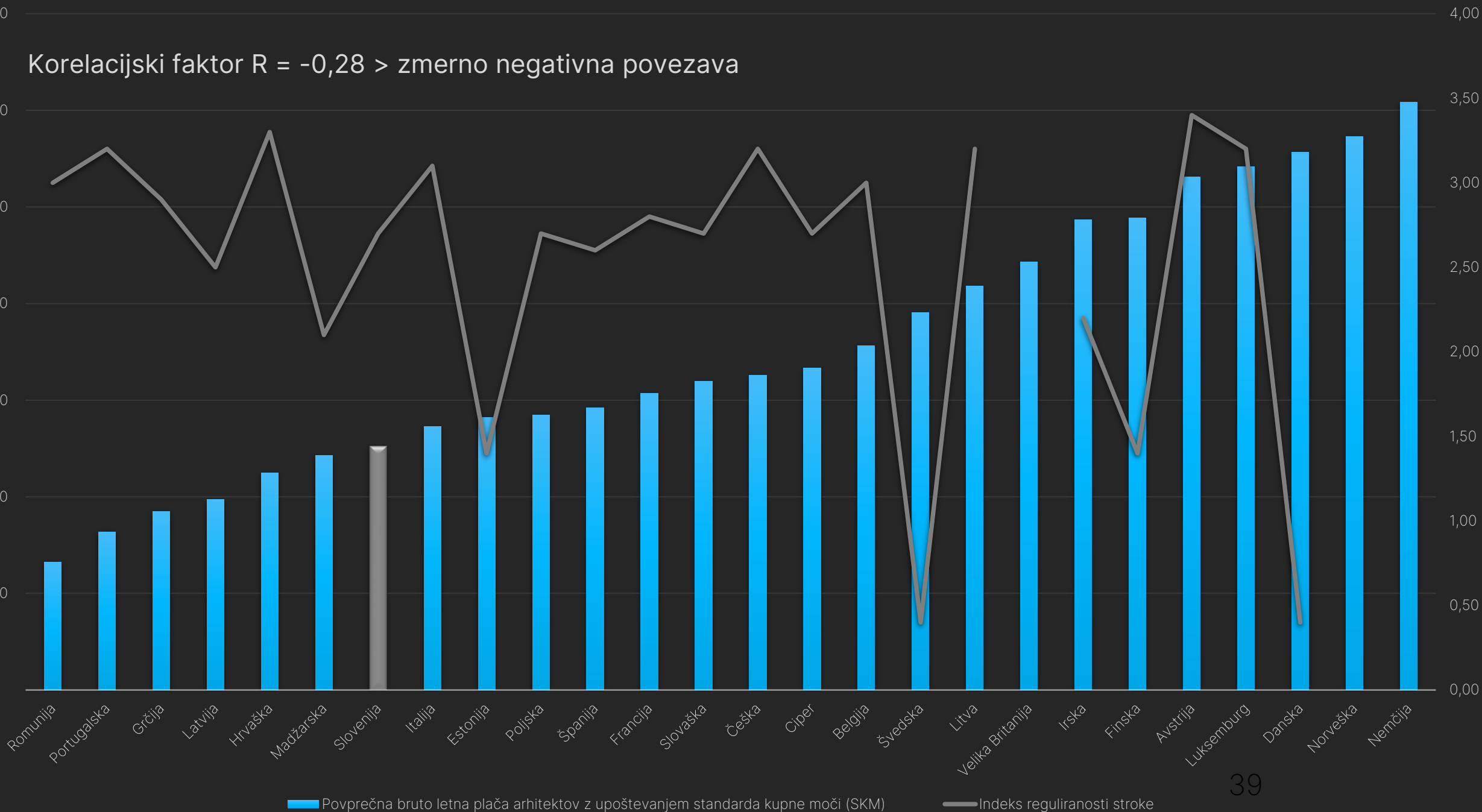
Evropsko
povprečje:
2,57

Vir: single-market-scoreboard.ec.europa.eu/business-framework-conditions/services-markets_en

BTO plače : regulacija poklica

Korelacijski faktor $R = -0,28$ > zmerno negativna povezava

3.0 ZAKAJ IMAJO V NEKATERIH DRŽAVAH ARHITEKTI VIŠJE PRIHODKE KOT V DRUGIH?

6. Ali imajo v državah, v katerih je delovanje stroke bolj urejeno, arhitekti višje prihodke?

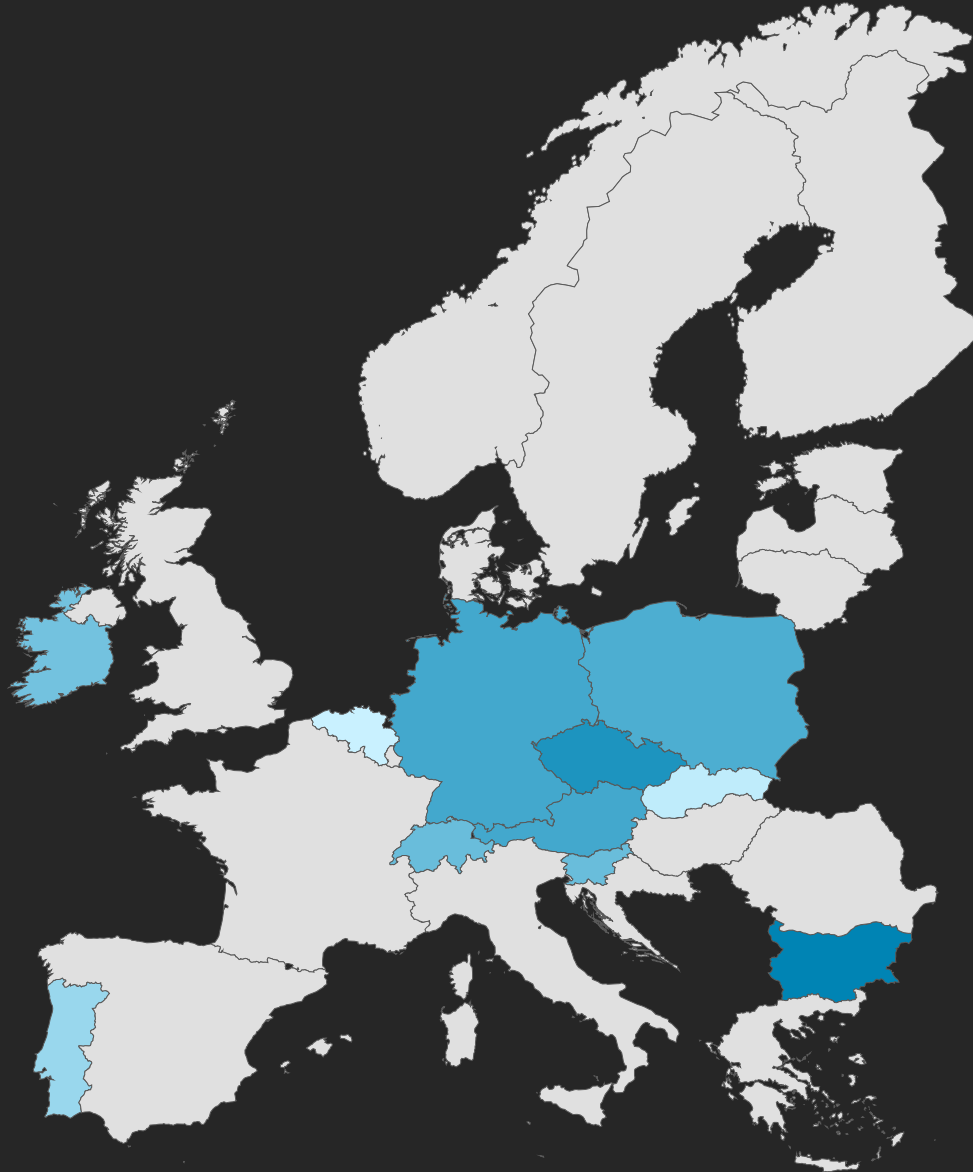
Indeks urejenosti stroke

indeks urejenosti stroke

10,5

0

seznam storitev	sistem vrednotenja storitev		vrednost urne postavke		standard vzorčne izdelave načrtov		indeks urejenosti stroke	IDZ IDP PZI			
	storitev	storitev	urne postavke	vzorčne pogodbe	izdelave načrtov	indeks urejenosti stroke		IDZ	IDP	PZI	
Avstrija	1	1	0,5	0	2	7	0	1	0	1	
Belgija	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Bolgarija	1,5	0	2	1,5	2	10,5	0	1	0	1	
Češka	1	1	0,5	2	2	9	0	1	0,5	1,5	
Ciper											
Danska											
Estonija											
Finska											
Francija											
Grčija											
Hrvaška							1	1	0	2	
Irski	1,25	0	0	2	0	4,5	0	0	0	0	
Italija											
Latvija											
Litva											
Luksemburg											
Madžarska											
Nemčija*	1	1	0,5	0	2	7					
Norveška											
Poljska	0	2	0	0,5	2	6,5	0	1	1	2	
Portugalska	0	0	0	1,5	1	2,5	0	1	0	1	
Romunija											
Slovaška	0	0	0	0	0,5	0,5	0	1	0	1	
Slovenija	0	1	1,5	0	0	5	0	1	0	1	
Španija											
Švedska											
Švica	1	0	0	2	1	5	0	0	0	0	
Združeno kraljestvo											

4.0

ZAKAJ SO PRIHODKI SLOVENSКИH ARHITEKTOV NIZKI?

Vir:

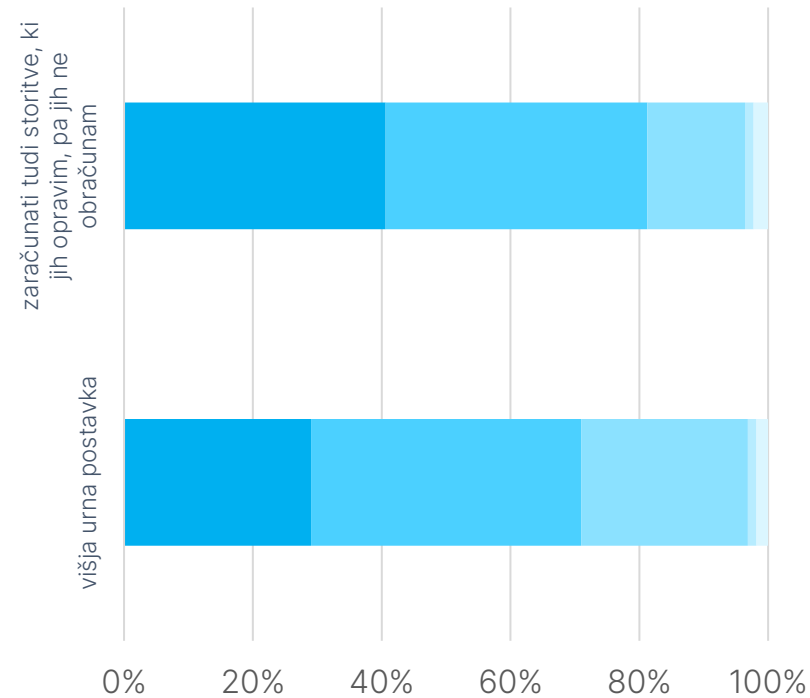
Anketa ZAPS o opravljanju poklica, januar – februar 2024

4.0 ZAKAJ SO PRIHODKI SLOVENSКИH ARHITEKTOV NIZKI?

71 odstotkov vprašanih meni, da bi zaslužili več, če bi zaračunavali tudi storitve, ki jih sicer opravijo, vendar jih ne zaračunavajo, 81 odstotkov jih meni, da bi morali obračunavati višjo urno postavko.

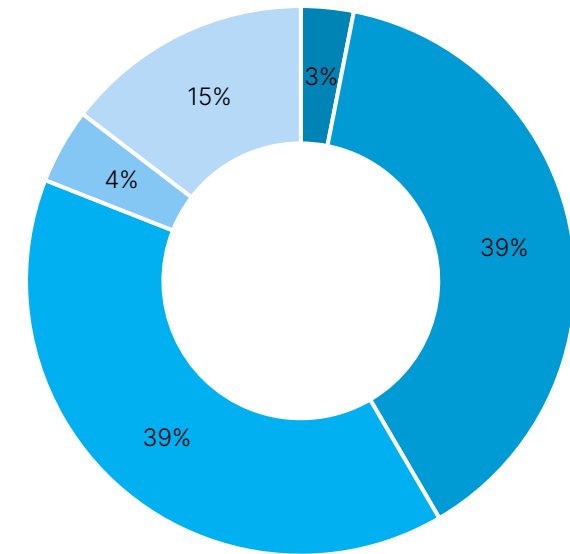
42 odstotkov vprašanih iz različnih razlogov pripravlja ponudbe, za katere vnaprej vedo, da so prenizke.

39 odstotkov vprašanih meni, da je višina ponudbe ustrezna, kasneje pa se izkaže da je bilo dela več kot so pričakovali.

■ Popolnoma drži ■ Drži ■ Delno drži ■ Ne drži ■ Sploh ne drži

N = 224

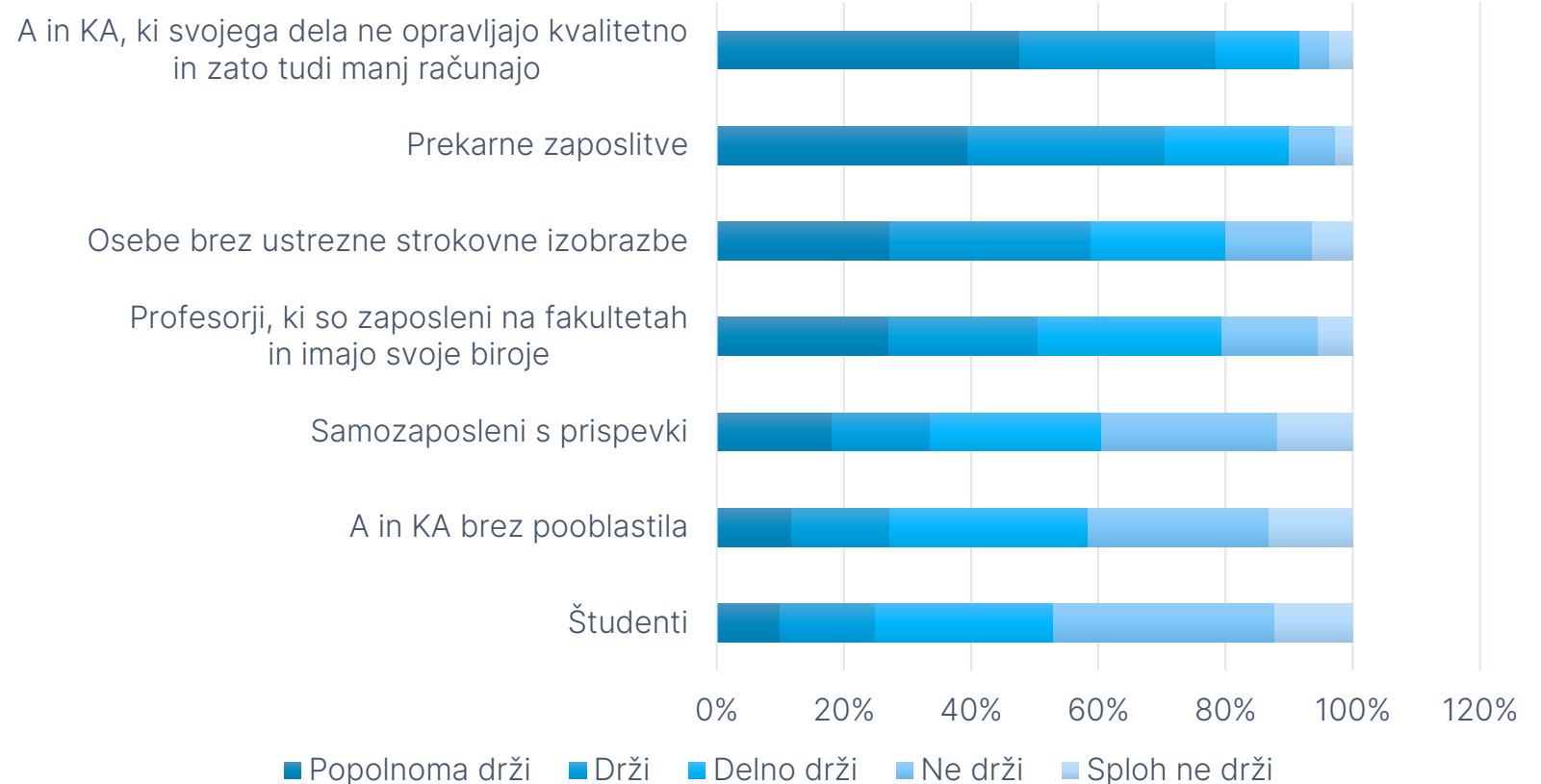

- Že vnaprej vem, da so ponujene vrednosti prenizke, vendar si zelo želim pridobiti nove projekte, zato konkuriram z nižjo ceno.
- Že vnaprej vem, da so ponujene vrednosti prenizke, vendar menim, da višjih vrednosti investitor ne bi sprejel.
- Menim, da so vrednosti ustrezne, kasneje pa se izkaže, da je bilo dela več kot sem pričakoval/a.
- Menim, da so vrednosti ustrezne, kar se potrdi tudi ob zaključku projekta.
- Ne pripravljam ponudb.

N = 226

4.0 ZAKAJ SO PRIHODKI SLOVENSКИH ARHITEKTOV NIZKI?

Po mnenju anketirancev predstavljajo nelojalno konkurenco arhitekti in krajinski arhitekti, ki svojega dela ne opravljajo kvalitetno in zato tudi manj računajo ter prekarne oblike zaposlitve, sledijo osebe brez ustrezne strokovne izobrazbe in profesorji, zaposleni na fakultetah, ki imajo svoje biroje ter samozaposleni s pravico do plačila prispevkov, arhitekti in krajinski arhitekti brez pooblastila in nazadnje študenti.

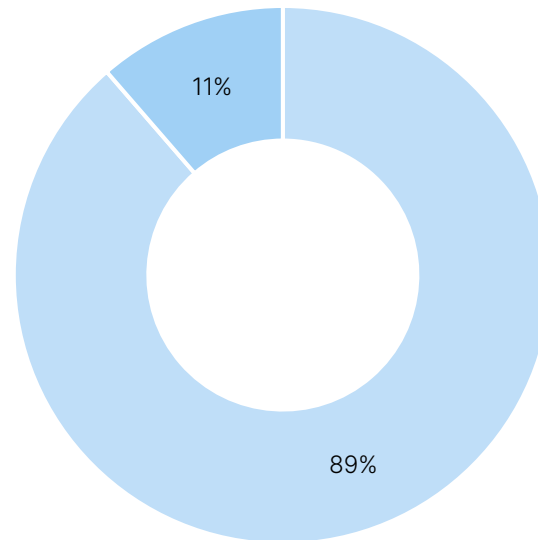
N = 200

4.0 ZAKAJ SO PRIHODKI SLOVENSКИH ARHITEKTOV NIZKI?

Po podatki Ministrstva za kulturo je prispevke v juliju 2024 prejelo 196 arhitektov.

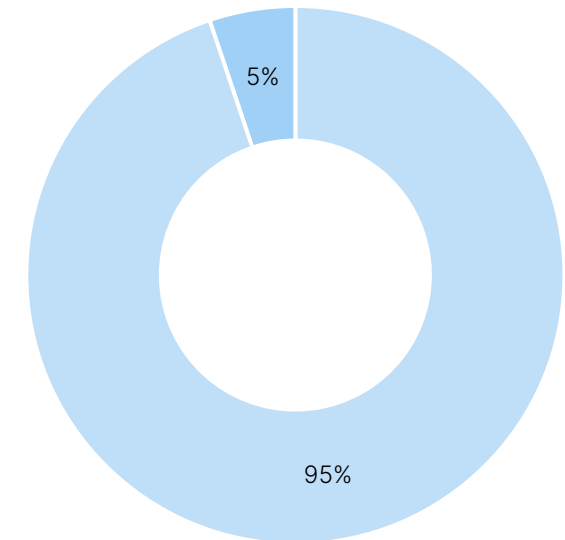
Po podatkih na spletnih straneh je trenutno na obeh fakultetah 89 zaposlenih.

Delež samozaposlenih v kulturi s plačilom prispevkov MK

■ ostali ■ samozaposleni s plačilom prispevkov

Delež zaposlenih na fakultetah

■ ostali ■ zaposleni na fakultetah

Javno naročanje

Kriterij najnižje ponudbe

Sistem kandidiranja za najnižjo ceno sili projektante v preživetvene strategije, med katerimi je kandidiranje z nizkimi ponudbami.

Netransparentnost

Dobršen del javnih naročil je oddan netransparentno, javno dostopni podatki o oddaji naročil niso na voljo.

Reference

Razpisi za večje objekte so »zaprti« tako, da so zahtevane reference, ki jih imajo samo določeni ponudniki.

Drobljenje naročil, naročanje na način Design & Build

...

Zasebni investitorji

Nepoznavanje predmeta naročila

Zasebni investitorji so v letošnjem letu pridobili 3005 gradbenih dovoljenj za stavbe, od tega 1224 za enostanovanjske stavbe, pravne osebe (tudi javni naročniki) 691 gradbenih dovoljenj za vse stavbe. To pomeni da se 1224 oseb najverjetneje prvič srečuje s takšno nalogo.

Kriterij najnižje ponudbe

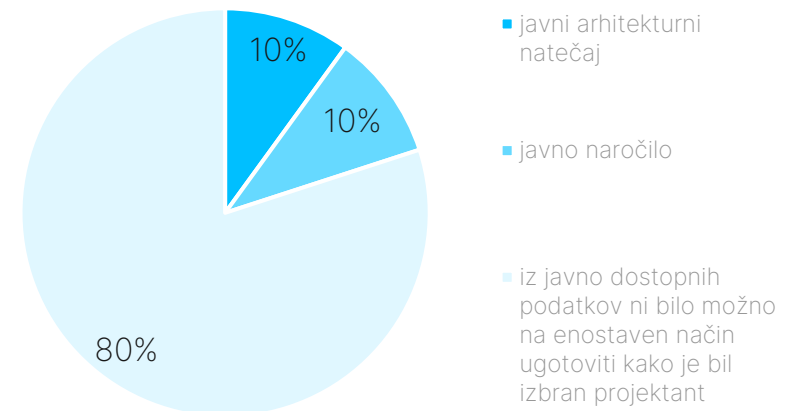
Tudi med zasebnimi investitorji je pogosto odločilen kriterij najnižje cene.

Primer: gradnja mreže urgentnih centrov

UC	razpis	kriterij	GOI brez DDV	projektivno podjetje	eur brez DDV*	% investicije
Maribor	/	?	10.896.000		525.600	4,82
Celje	/	?	6.231.000		310.700	4,99
Novo mesto	JN št. 16-38/12	najnižja cena	6.043.000		48.270	0,80
Murska sobota	/	?	4.277.000		177.400	4,15
Nova Gorica	arhitekturni natečaj	izbor na natečaju	4.983.000		211.000	4,23
Jesenice	/	?	3.862.000		340.800	8,82
Slovenj Gradec	/	?	1.798.000		223.300	12,42
Izola	/	?	3.146.000		166.800	5,30
Trbovlje	/	?	1.728.000		83.300	4,82
Brežice	/	?	1.289.000		89.200	6,92

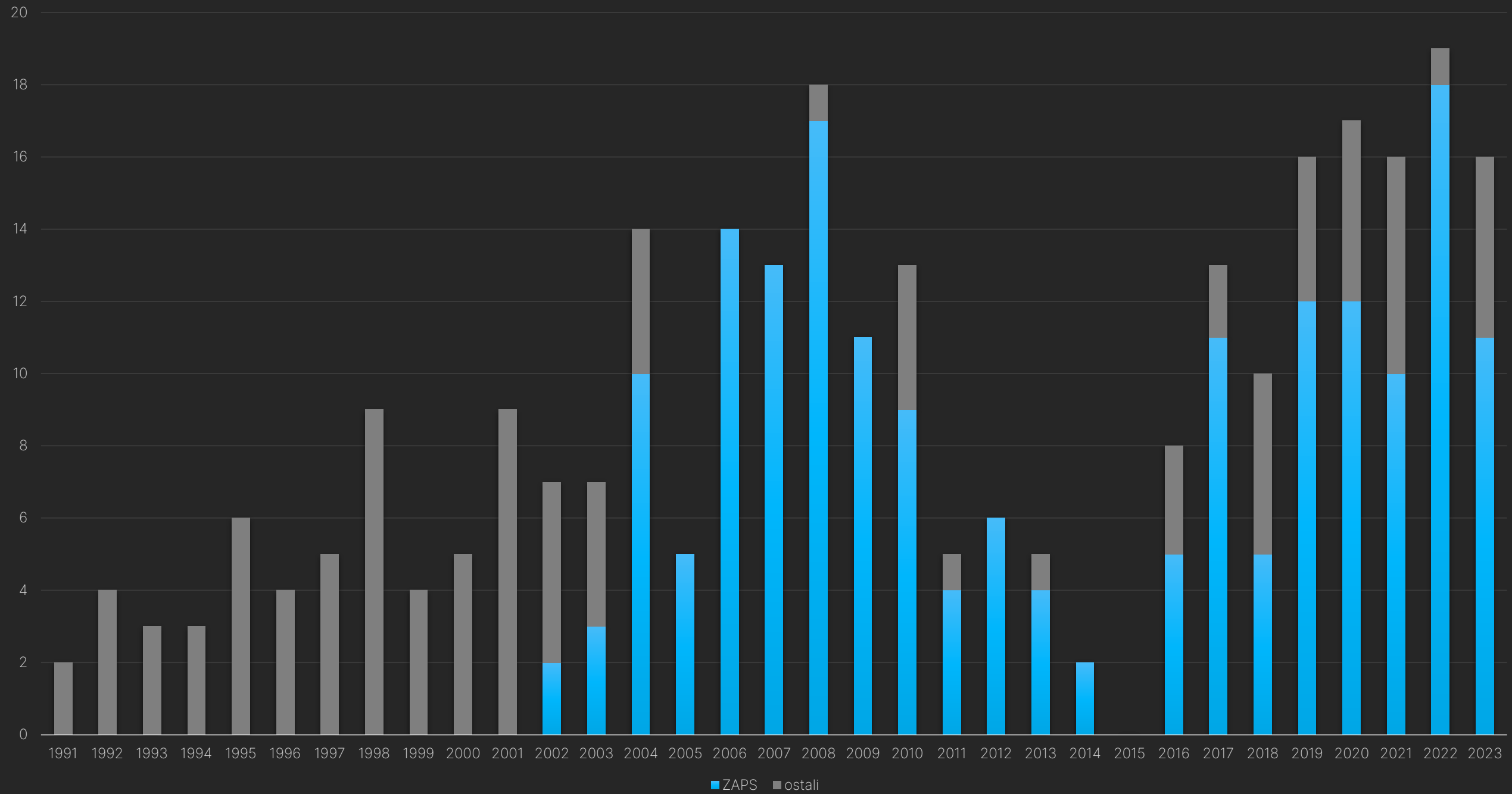
* Plačila s strani bolnišnice projektivnemu podjetju po podatkih Supervizorja za ocenjeno obdobje izdelave dokumentacije.

- večina projektov ni bila oddana niti na natečaju niti preko razpisa za najnižjo ceno, čeprav presegajo mejo, za katero je bil po ZJN-2 natečaj obvezen.
- najslabše je bil honoriran projekt, pridobljen preko razpisa, kjer je izbor temeljil na najnižji ceni.
- ni izbran specializiran ponudnik ampak skoraj vsakič drug ponudnik, praviloma lokalni.

5.0 MOŽNE REŠITVE

Število natečajev

Standard ZAPS:

1. Seznam storitev
2. Način vrednotenja storitev – Arhigram 6
3. Način izračunavanja vrednosti bruto birojske ure – Arhigram 6
4. Določena priporočena vrednost – spletna stran ZAPS
5. Vzorčne pogodbe
6. Navodila za izdelavo načrtov

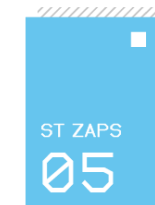
ST ZAPS 01
Storitve na področju
projektiranja

ST ZAPS 03
Podrobnejša vsebina
načrtov arhitekture

ST ZAPS 05
Podrobnejša vsebina načrtov
krajinske arhitekture

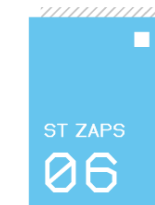
ST ZAPS 02
Vrednotenje storitev

ST ZAPS 04
Navodila za izdelavo risb
v načrtih arhitekture

ST ZAPS 06
Navodila za izdelavo risb
v načrtih krajinske arhitekture

Smernice za naročanje arhitekturnih in inženirskih storitev

»Za izračun ocenjene vrednosti arhitekturnih oz. inženirskih storitev se upoštevajo strokovne metodologije, kot so na primer:

- Standard ST ZAPS 02, Vrednotenje storitev na področju arhitekturnega in krajinsko arhitekturnega projektiranja
- Cenik geodetskih storitev (IZS) ali
- druge metodologije, uradno potrjene s strani poklicnih zbornic IZS ali ZAPS.«

»V tehničnih specifikacijah (op. za pripravo projektne naloge) se priporoča vključitev uporabe Pravil stroke (v izdaji ZAPS in IZS), ki so objavljena na spletnih straneh obeh poklicnih zbornic:

- IZS
- ZAPS - za stavbe
- ter Standarda ZAPS«

Način izračunavanja vrednosti

Osnova za izračun je vrednost gradbenih stroškov:

- v Sloveniji nimamo orodij za določanje vrednosti gradbenih stroškov
- možnosti za manipulacijo (izogibanje pragov pri javnem naročanju)
- tradicionalna metoda, ki pokaže odstotek od vrednosti stroškov gradnje

Izračunavanje vrednosti storitev:

- »cenik« je lahko le priporočen (direktiva EU)

Osnova za izračun je bruto površina:

- ni možnosti za manipulacijo

Izračunavanje števila ur:

- edini možni način da je »cenik« obvezen
- možno določiti minimalno vrednost ure, ki zagotavlja vsaj minimalno plačo
- tudi kreativno delo se meri v urah

Romunski primer – SIC (Informacijski sistem stroškov za arhitekturno projektiranje)

Sistem objavljen v Uradnem listu 2021, uporaba je obvezna.

Orodja, ki so potrebna za zagotavljanje ustreznega in primerljivega zaračunavanja storitev ter visok standard kakovosti teh storitev:

1. Seznam storitev
2. Način vrednotenja storitev (ure na podlagi bruto površine)
3. Način izračunavanja vrednosti bruto birojske ure
4. Vzorčne pogodbe

Javno naročanje

- Več načinov javnega naročanja na podlagi odločanja o vsebini
- Povečati transparentnost naročil

Zasebni investitorji

- informiranje investorjev
- izobraževanje projektantov